

Ο Άγιος Λουκάς ο Συμφεροπόλεως, ως Ιατρός, Ακαδημαϊκός διδάσκαλος και συγγραφεύς

ΣΤΑΥΡΟΣ Ι.ΜΠΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ*

Εισαγωγή

«Κρατήσετε την Αλήθειαν ως τον πλέον πολύτιμον θησαυρόν της καρδιάς σας».

Εις αυτήν την λιτήν και μεγαλειώδη παραίνεσιν, η οποία έχει υπαρξιακήν βαρύτητα συνοψίζει όλην την φιλοσοφίαν της ζωής του ο ιατρός, ακαδημαϊκός διδάσκαλος, ιερεύς, θεολόγος, φιλόσοφος, μάρτης και ομολογητής της αληθείας ο αρχιεπίσκοπος Συμφερουπόλεως Λουκάς, κατά κόσμον Βαλεντίνος Φελίξοβιτς Βόϊνο-Γιασενέτσκι (Βοϊνο-Ясенецкиū Валентин Феликсович).

Η αλήθεια διακατείχεν την ζωήν, την σκέψιν, την επιστήμην, την έρευναν, την διδασκαλίαν, την κοινωνικήν λειτουργικότητα, την επικοινωνίαν μετά των ανθρώπων και την διαμόρφωσιν εκάστης λεπτομερείας της ζωής του. Εγεννήθη εις τας 27 Απριλίου του 1877 εις το Κέρτσι (Керчи), ως τρίτος υιός των γονέων του¹. Κατά τα παιδικά έτη της ζωής του η επικοινωνία του μετά της ορθοδόξου μονής του Πέτσερσκ (Киево-Печерская Лавра)² διεδραμάτισεν αποφασιστικόν ρόλον εις την διαμόρφωσιν της προσωπικότητος του.

1. Οι γονείς του ήσαν ο Φελίξ Στανισλάβοβιτς Βοϊνό Γιασενέσκο (Феликс Станиславович Воино-Ясенецко) και η Μαρία Δημητρίεβνα (Мария Дмитриевна). Η οικογένεια συνίστατο, εν τω συνόλω, εκ πέντε τέκνων ήτοι του Παύλου (Павел), της Όλγας (Ольга), του Βαλεντίνου (Валентин), του Βλαδιμήρου (Владимир) και της Βικτωρίας (Виктория). Ο πατήρ του κατήγετο εκ καθολικής οικογενείας, χαρακτηριζόμενος διά το χριστιανικόν ήθος του και την ευγένειαν του χαρακτήρος του, η μήτηρ του ήτο Ορθόδοξος.

2. Η εν λόγω Μονή ιδρύθη υπό του Αντωνίου το 1051 εις έν εκ των σπηλαίων, καλούμενον σπήλαιον του Θεοδοσίου, το οποίον ομού μετά ετέρων σπηλαίων ευρίσκοντο πλησίον του Κιέβου. Εν μέσω των πρώτων μοναχών ήσαν ο Θεοδόσιος και ο Βαρλαάμ, ο οποίος υπήρξεν και ο πρώτος ηγούμενος της μονής. Η μονή είχεν ως πρότυπον την Μονήν του Στουδίου της Κωνσταντινουπόλεως, το τυπικόν της οποίας υιοθέτησεν και ηκολούθη. Η μονή συνεκέντρωσεν ικανόν αριθμόν πεπαιδευμένων μοναχών και κατέστη το

Εσπούδασεν ιατρικήν εις το Πανεπιστήμιον του Κιέβου³ και το 1903 εις ηλικίαν 26 ετών έλαβεν το δίπλωμα της Ιατρικής μετά επαίνων (cum laude), από την Ιατρικήν Σχολήν του Αγίου Βλαδιμήρου του Πανεπιστημίου του Κιέβου.

Ο Άγιος Λουκάς ως ιατρός

Ο Βαλεντίνος Φελίξοβιτς ηργάσθη αρχικώς ως αγροτικός ιατρός, ειδικευθείς εν συνεχεία εις την Χειρουργικήν, ενδιατρώψας εκ παραλλήλου εις τον χώρον της χειρουργικής του οφθαλμού.

Το 1904 ήρχισεν ο Ρωσσο-Ιαπωνικός πόλεμος⁴,

πνευματικόν κέντρον των Ρώσων του Κιέβου. Κατά την διάρκειαν των Ταταρικών επιδρομών και της ταταρικής κατοχής του Κιέβου, τον δέκατον τρίτον αιώνα, η μονή εκενώθη και οι μοναχοί κατέφυγον εις τα σπήλαια και εις τας εκεί δημιουργηθείσας κατακόμβας. Τον δέκατον έκτον αιώνα η μονή επανεδομήθη και κατέστη σταυροπηγιακή υπό του Πατριάρχου της Κωνσταντινουπόλεως. Κατά τα έτη προ της Ρωσικής επανάστασεως του 1917, η μονή είχε περί τους χιλίους μοναχούς και ήσκη μεγίστην επίδρασιν εις την πνευματικήν ζωήν της Ρωσσίας. Το 1961 ήρχισεν η επανεπάνδρωσις της μονής, έχουσα πλέον εκατόν μοναχούς. Η αναδόμησις της μονής και η αποκατάστασις αυτής εις το προγενέστερον κάλος ήρχισεν από το 1988, βαίνουσα προς ολοκλήρωσιν κυρίως κατά τα έτη 1998 έως 2000.

3. Το 1898 ενεγράφη εις την Ιατρικήν σχολήν και εκ του πρώτου ήδη έτους των σπουδών επέδειξεν επιμέλειαν και ιδιαίτερον ενθουσιασμόν και ζήλον εις την μελέτην της ανατομικής και της χειρουργικής, εις σημείον ώστε οι συμφοιτηταί του θεώρουον ως βέβαιον, ότι θα εξελίσσето εις καθηγητήν της ανατομικής. Καθ' όλην την διάρκειαν των σπουδών του παραλλήλως προς την άριστην απόδοσιν επεδείξατο άριστον ήθος, αναφερόμενον εις το πεδίον της ιατρικής ηθικής, την αποφυγήν των κοινωνικών και εθνολογικών διακρίσεων, τον σεβασμόν προς τους διδασκάλους του, την συνεργατικότητα εν μέσω των συμφοιτητών του, τον σεβασμόν προς το ανθρώπινον πρόσωπον και κυρίως την έμπρακτον βίωσιν των αξιών της ορθοδόξου πνευματικότητος.

4. Ο Ρωσσο-Ιαπωνικός πόλεμος ήτο η συνέπεια και η τελική κατάλιξις των προσπαθειών τόσο της Ρωσσίας όσον και της Ιαπωνίας να ασκήσουν επιρροήν εις την Άπω Ανατολήν και ιδιαιτέρως εις την Κίναν και την Κορέαν. Η Ιαπωνία εις προγενέστερον πόλεμον μετά της Κίνας, το 1894, επέτυχεν διά της συνθήκης του Shimonoski την ανεξαρτησίαν της Κορέας και την άσκησιν άμέσου οικονομικής και στρατιωτικής επιρροής επ' αυτής. Εκ παραλλή-

* Ομότιμος Καθηγητής Ιατρικής ΑΠΘ

εις τον οποίον ο Βαλεντίνος Φελίξοβιτς μετέσχεν ως χειρουργός, εργασθείς εις Νοσοκομείον του Ερυθρού Σταυρού εις την πόλιν Τσιτά (Чита)⁵. ασχοληθείς συγχρόνως μετά του προβλήματος των λοιμώξεων, αι οποίαι προεκαλούντο υπό πυογόνων κόκκων, τας οποίας συνεχώς αντιμετώπιζεν εις το χειρουργείον.

Επί των πυογόνων λοιμώξεων ησχολήθη εν εκτάσει και κατά τα επόμενα έτη ότε, ως επαρχιακός ιατρός, ηργάσθη επί δεκατρία έτη, εις διαφόρους περιοχάς της Σιβηρίας, εις τας οποίας ευλόγως αντιμετώπιζεν, εν εκτάσει, τον θάνατον, προερχόμενον εκ μικροβιακών παραγόντων, οι οποίοι λόγω των υποτυπωδών συνθηκών υγιεινής, απετέλουν την συνηθεστέραν αιτίαν θανάτου κατά την παιδικήν κυρίως ηλικίαν και επί των υποστάντων τραυματικάς κακώσεις. Ευρισκόμενος δε εις το Περεσλάφ Ζαλέσκι ήρχισεν να συγγράφη τα πρώτα κεφάλαια του συγγράμματος του επί της χειρουργικής θεραπείας των πυογόνων λοιμώξεων.

λου η Ιαπωνία έλαβεν το Port Arthur (Lóshun) και την χερσόνησον Liaodong, περιοχάς τας οποίας παρεχώρησεν εκ νέου εις την Κίναν υπό την πίεσιν της Ρωσσίας. Το 1898, η Ρωσσία ενοικίασεν από την Κίναν τον λιμένα του Port Arthur, εις τον οποίον εγκατέστησεν ναυτικήν βάση. Εις τας 8 Φεβρουαρίου του 1904, η Ιαπωνία επετέθη εναντίον του Ρωσσικού στόλου εις Port Arthur, γεγονός το οποίον απετέλεσεν και την αφορμήν του πολέμου μεταξύ των δύο χωρών. Αι μάχαι ήσαν ιδιαίτερος αιματηραί. Από του Φεβρουαρίου του 1904 έως του Μαρτίου του 1905 οι Ρώσσοι απώλεσαν 90.000 άνδρες και οι Ιάπωνες περί τους 70.000. Εις τας 2 Φεβρουαρίου του 1905 το Port Arthur παρεδόθη εις τους Ιάπωνας. Τον Μάιον του ίδιου έτους ο Ρωσσικός στόλος κατεστράφη υπό των Ιαπώνων και η Ρωσσία ηναγκάσθη να έλθη εις διαπραγματεύσεις μετά της Ιαπωνίας, διά της παρεμβάσεως του Αμερικανού προέδρου Theodore Roosevelt. Διά της συνθήκης του Portsmouth (New Hampshire), η οποία ηκολούθησεν την τραγικήν διά την Ρωσσίαν έκβασιν του πολέμου, ηναγκάσθη αύτη να αποσύρη τα στρατεύματα της εκ της Μαντζουρίας, η Ιαπωνία δε εκράτησεν την χερσόνησον Liaodong και την Κορέαν, ηύξησεν δε την πολιτικήν και οικονομικήν επιρροήν εις την Άπω Ανατολήν, την οποίαν έκτοτε εθεώρη, ως ευρισκομένην εις την σφαίραν της στρατιωτικής επικρατήσεως της. Διά την Ρωσσίαν, αντιθέτως, ο πόλεμος είχεν οδυνηράς οικονομικάς και πολιτικάς συνεπειάς.

5. Η Τσιτά (Чита) ευρίσκειται επί του ποταμού Ιγκόντα, 900 χιλιόμετρα ανατολικώς του Ιρκούτσκ, επί του υπερ-Σιβηρικού σιδηροδρόμου. Σήμερον έχει 324.000 κατοίκους, κατά το πλείστον κινεζικής καταγωγής, μογγόλους και τουρκομάνους. Ότε ηργάσθη εις την εν λόγω πόλιν ο Άγιος Λουκάς είχεν αύτη περί τους 11.000 κατοίκους και απετέλει τόπον εξορίας. Επί πολλά έτη ήτο αύτη αντικείμενον διεκδικήσεων από την Ιαπωνίαν, ότε τελικώς το 1945 περιήλθεν οριστικώς εις την Ρωσίαν. Εις το Νοσοκομείον του Ερυθρού Σταυρού το 1904 υπήρχαν δύο τμήματα χειρουργικής, το έν εκ των οποίων ανετέθη εις τον Άγιον Λουκάν, ο οποίος ήσκει λίαν επιτυχώς την επείγουσαν χειρουργικήν, αντιμετωπίζων, εκ παραλλήλου και όλα τα χρόνια χειρουργικά συμβάματα. Μετά την

Το αυτό έτος ενυμφεύθη την υπερμέτρου σεμνότητος και αρετής εθελόντριαν νοσηλεύτριαν του Ερυθρού Σταυρού Άννα Βασίλιεβνα Λαΐσκαγια (Άννα Βασίλιεβνα Ланская), η οποία έφερε εις τον κόσμον τέσσαρα τέκνα⁶, αλλά εκοιμήθη πρωίμως το 1919, πάσχουσα εκ φυματιώσεως⁷. Το πλήγμα του θανάτου της συζύγου του, το αντιμετώπισεν μετά πίστεως εις τον Κύριον και αφοσιώσεως εις την επιστήμην και τα τέκνα του. Η ορφανευθείσα οικογένεια είχεν εν συνεχεία την πνευματικήν υποστήριξιν της ηγουμένης Ευγενίας εκ της Ιεράς Μονής Θεοδωρόφσκι (Φεοδοροβσκόη монастыρ).

Ο Βαλεντίν Φελίξοβιτς χειρουργεί διαρκώς, κατόπιν εκτενούς προσευχής εντός του Χειρουργίου, ενώπιον της εικόνας της Υπεραγίας Θεοτόκου, ποιών το σημείον του Σταυρού επί του σημείου του σώματος του ασθενούς, εις το οποίον θα επενέβαινεν.

Το 1915 ο Βαλεντίν Φελίξοβιτς συνέγραψεν το πρώτον του έργον υπό τον τίτλον «Περιοχική αναισθησία» (Регионарная анестезия), υπό μορφήν διδακτορικής διατριβής⁸. Διά την εν λόγω διατριβήν

εργασίαν του εις Τσιτά ο Άγιος Λουκάς ήργάσθη εις μικρά Νοσοκομεία της Σιβηρίας, ήτοι εις Αντάτοβ, εις Βέρκνου Λιούμπαζ της επαρχίας του Κούρτσκ, υπό ιδιαίτερος δυσμενείς συνθήκας, άνευ οιασδήποτε εργαστηριακής υποστηρίξεως. Είναι άξιον θαυμασμού το γεγονός ότι ο άγιος Λουκάς εις τας ακραίας αυτάς περιοχάς της Σιβηρίας ήσκησεν την πλέον προηγμένην διά την εποχήν του Ιατρικήν, συμβουλευόμενος τα πλέον σύγχρονα συγγράμματα και εφαρμόζων ιδικάς του πρωτοποριακάς θεραπευτικάς μεθόδους. Το έργον του τόσον πολύ ανεγνωρίσθη ώστε προσήρχοντο καθημερινώς πολυάριθμοι ασθενείς από ευρείας περιοχάς της Ρωσσίας, καταθέτοντες τον πόνον, τας ελπίδας των και επικαλούμενοι της ιατρικής βοήθειάς του. Ιδιαίτερος επιτυχής ήτο εις τας οφθαλμολογικάς επεμβάσεις, διά των οποίων πολλοί απωλέσαντες την όρασιν των επανέβλεπον, γεγονός το οποίον, έτι μάλλον ηύξησεν και επεξετίειν την φήμιν του εις ολόκληρον την Σιβηρίαν.

6. Το πρώτον τέκνον της οικογενείας ο Μιχαήλ εγεννήθη το 1907 και έν έτος αργότερον εγεννήθη η Ελένη, εις περίοδον κατά την οποίαν ο Άγιος έζη εις την Σιβηρίαν, υπό ιδιαίτερος δυσμενείς συνθήκας.

7. Η Άννα εξεδήμησεν εις Κύριον εις ηλικίαν 38 ετών τον Οκτώβριον του 1919, ότε η οικογένεια έζη εις την Τασκένδην, καταλειπούσα τέσσαρα τέκνα, το μεγαλύτερον των οποίων ήτο 12 ετών και το νεώτερον 6 ετών. Την φροντίδα των τέκνων ο Βαλεντίνος ανέθεσεν εις την βοηθόν του, την αδελφήν χειρουργείου Σοφίαν Σεργκέγεβνα, η οποία επεμελήθη αυτών μετά βαθούς αισθήματος ευθύνης, στοργής, αγάπης και σεβασμού. Τα τέκνα του Αγίου προέκοψαν εις αρετήν και σοφίαν. Όλα εσπούδασαν Ιατρικήν. Ο Μιχαήλ και ο Βαλεντίνος ανηγορεύθησαν διδάκτορες της Ιατρικής, Ο Αλέξιος ανηγορεύθη διδάκτωρ βιολογικών επιστημών και η Ελένη ενένετο Ιατρός-Επιδημιολόγος.

8. Η διατριβή επραγματοποιήθη κατά την διάρκειαν της παραμονής του Αγίου εις την Μόσχαν, ένθα ηργάζετο υπό την επίβλεψιν των καθηγητών Διακόνωφ και Ράιν, πηλσίον των οποίων ηργάσθη ως εξωτερικός βοηθός και του καθηγητού Καρούζιν, εις το

του απενεμήθη υπό του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας το ιδιαίτερας βαρύτητος βραβείον Hojnacki, ανερχόμενον εις 900 χρυσά ρούβλια, απονεμόμενον εκάστοτε εις τον εκπονούντα την καλλιτέραν επιστημονικήν εργασίαν, η οποία θα ηδύνατο να διανοίξει νέας οδούς εις το πεδίον της Ιατρικής. Ο Βαλεντίν Φελίξοβιτς ησυχολήθη εν εκτάσει επί πολλά έτη μετά της περιοχικής αναισθησίας και ήτο ο πρώτος, ο οποίος προέβη εις την θεραπευτικήν αντιμετώπισιν της νευραλγίας του τριδύμου νεύρου, διά ενέσεως αναισθητικού παράγοντος εις το στρογγύλον τμήμα, διά του οποίου εξέρχεται εκ του κρανίου ο δεύτερος κλάδος του τριδύμου νεύρου⁹.

Το 1917 ο Βαλεντίν Φελίξοβιτς μετέβη εις την Τασκένδην¹⁰, διά να αναλάβη την διεύθυνσιν της Χειρουργικής κλινικής του Νοσοκομείου της πόλεως,

τμήμα της τοπογραφικής Ανατομικής. Εις τα πλαίσια της εκπονήσεως της διατριβής του, εππραγματοποίησεν επιτυχώς, διά πρώτην φοράν εις την Ρωσίαν, περιοχικήν αναισθησίαν εις τα κάτω άκρα διά διηθήσεως του ισχιακού νεύρου, εις δε τα άνω άκρα διά διηθήσεως του μέσου νεύρου. Βιβλιογραφικώς εδραίωνεν τας πρωτοποριακάς διά την Ρωσίαν μεθόδους του επί του προσφάτου συγγράμματος του γερμανού καθηγητού Heinrich Braun, το οποίον ανεφέρτετο επί της τοπικής αναισθησίας. Αι γνώσεις του επί της ανατομικής και ιδίως επί της πορείας των νεύρων συνέβαλον τα μέγιστα εις την επιτυχίαν των παρεμβάσεων του επί της αισθητικότητας των μελών του σώματος, πολλάί των οποίων εγένοντο διά πρώτην φοράν παγκοσμίως, παρά το γεγονός ότι εχαρακτηρίζοντο εις το σύγγραμμα του Braun ως πρακτικώς ανέφικτοι, λόγω της δυσχερείας εις την εφαρμογήν των. Τα αποτελέσματα των εργασιών του ούτως ανεκοίνωσεν εις την χειρουργικήν εταιρείαν της Μόσχας, εμποήσας ιδιαίτεραν εντύπωσιν εις τον χειρουργικόν κόσμον της Ρωσίας. Η υποστήριξις της διατριβής του επί της περιοχικής αναισθησίας εππραγματοποιήθη το 1916, ότε ο Άγιος έζη πλέον εις το Περεσλάβλ.

9. Ως αναφέρει ο ίδιος εξήτασεν επιμελώς τριακόσια κρανία, διά να εξεύρη τον πλέον αποτελεσματικόν τρόπον διά να εισέλθη διά βελόνης, κατά την τοπικήν αναισθησίαν, εις το στρογγύλον τμήμα, το οποίον ευρίσκεται εις την βάση του κρανίου.

10. Η Τασκένδη είναι η πρωτεύουσα του Ουζμπεκιστάν, έχουσα σήμεραν περί τα 2,5 εκατομμύρια κατοίκους. Η πόλις ήτο αρχικώς υπό την δυναστείαν των Σαμανιδών, Το 1808 προσηρτήθη εις το Χανάτον του Κοκάρντ και το 1865, κατελήφθη υπό του Μιχαήλ Γρηγόριεβιτς Σερνιάγιεφ, επί τσάρου Αλεξάνδρου του ΙΙ και κατέστη αύτη πρωτεύουσα του Ρωσικού Τουρκεστάν. Η εγκατάστασις πολλών εργατιών, κατά την διάρκειαν της κατασκευής του δια-Κασπιακού σιδηροδρομικού δικτύου, συνέβαλεν εις την έντονον συμμετοχήν της Τασκένδης εις την Ρωσικήν επανάστασιν του 1917. Κατά τα έτη της σοβιετικής Ρωσίας, η πόλις ήρχισεν να εκβιομηχανίζεται, ιδίως δε μετά τον Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον κατέστη αύτη σηματικόν βιομηχανικόν κέντρον. Κατά την μεταπολίτευσιν εις την Ρωσίαν το 1991, η Τασκένδη ήτο η Τετάρτη μεγαλύτερα πόλις και απετέλει ουσιώδες εμπορικόν, πολιτιστικόν και εκπαιδευτικόν κέντρον. Μετά τον διαχωρισμόν της Σοβιετικής Ενώσεως εις τας επί μέρους δημοκρατίας, η Τασκένδη κατέστη πλέον πρωτεύουσα του Ουζμπεκιστάν, έχουσα αξιόλογον οικονομικήν ανάπτυξιν, καλουμένη σήμεραν πολιτιστική πρωτεύουσα του Ισλαμικού κόσμου.

διά την οποίαν υπήρχον πολλοί υποψήφιοι και ευλόγως ανεμένετο ισχυρός ανταγωνισμός, εις περίοδον κατά την οποίαν η πόλις διήρχετο δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές συνθήκας, δεδομένου ότι ολίγον αργότερον ηρχισεν ο πόλεμος μεταξύ της φρουράς της πόλεως και των τουρκομάνων, επιφέρων οδυνηράς επιπτώσεις επί της ζωής των πολιτών.

Εν μέσω των ταραχών, συνεπεία των συνεχών επαναστατικών και αντιεπαναστατικών κινημάτων, ο Βαλεντίν Φελίξοβιτς συνελήφθη λόγω προσωπικής αντιθέσεως μετά ενός εκ των υπαλλήλων του νοσοκομείου και αφέθη ελεύθερος, ως εκ θαύματος, εις περίοδον κατά την οποίαν η σύζυγος του διήρχετο τας τελευταίας ημέρας της ζωής της.

Ο Άγιος Λουκάς ως ιατρός και κληρικός

Εις την 21 Φεβρουαρίου του 1921 ο Βαλεντίν Φελίξοβιτς χειροτονήθη εις διάκονον και την επομένην εβδομάδα εις πρεσβύτερον, υπό του επισκόπου Ιννοκεντίου, Ελειτούργει, έκτοτε, εις τον Καθεδρικόν Ναόν της Τασκένδης¹¹, ασχοληθείς εις βάθος μετά του θείου κηρύγματος, εις τα πλαίσια του οποίου ήσκει ισχυράν κριτικήν επί του υλισμού, αντιμετωπίζων πολλάκις δημοσίως, λίαν επιτυχώς, τον πρωθιερέα Λοπάκιν, ο οποίος αρνηθείς την Ορθοδοξίαν ηγήθη της αντιθρησκευτικής εκστρατείας εις την Κεντρικήν Ασίαν.

Συγχρόνως δε ο Βαλεντίν Φελίξοβιτς εξηκολούθη να χειρουργή και να έχη την ευθύνην της χειρουργικής κλινικής εις το Νοσοκομείον της Τασκένδης, ενώ εκ παραλλήλου εξελέγη καθηγητής της Τοπογραφικής Ανατομικής και της Χειρουργικής εις το αυτό Πανεπιστήμιον, εις το οποίον ηργάσθη, εν εκτάσει, τόσον εις τον διδακτικόν τομέα όσον και εις τον τομέα της οργανώσεως και της επιστημονικής αναβαθμίσεως αυτού.

11. Καθεδρικός Ναός της Τασκένδης είναι ο περικαλλής Ιερός Ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, ανεγερθείς εις τα τέλη του 19ου αιώνος. Η Τασκένδη και ευρύτερον το Ουζμπεκιστάν, παρά το γεγονός ότι κατοικούνται κυρίως από Μουσουλμάνους έχουν Ορθόδοξον ποίμνιον ανερχόμενον εις τα 5% του γενικού πληθυσμού, επί κεφαλής του οποίου είναι σήμεραν ο Μητροπολίτης Βλαδιμηρος (Μητροπολίτης Τασκένδης και Κεντρικής Ασίας) ανήκων εις το Πατριαρχείον της Μόσχας. Η όλη Μητρόπολις έχει 40 Ναούς. Ιδρύθη το 1871, εορτάζουσα σήμεραν τα 140 έτη από της ίδρύσεως της. Περιλαμβάνει αύτη επί πλέον του Ουζμπεκιστάν, το Ταζικιστάν και το Κυργυστάν.

Αι διαλέξεις, τας οποίας έδιδεν, εν τω πλαισίω των ακαδημαϊκών καθηκόντων του, συνεκέντρωνον πάντοτε πληθώραν σπουδαστών από όλα τα έτη της Ιατρικής Σχολής και από ετέρας σχολάς.

Εδίδασκεν την Τοπογραφικήν Ανατομικήν επί πτωμάτων¹², επί των οποίων προέβαιεν εκ παραλλήλου εις σημαντικές παρατηρήσεις επί των πυογόνων λοιμώξεων, τας οποίας ενεσωμάτωσεν εις το σύγγραμμα του "Παρατηρήσεις επί της χειρουργικής θεραπείας των εμπυηθέντων τραυμάτων", το οποίον εξεδόθη εις 60.000 αντίτυπα και διά το οποίον επιμήθη διά του πρώτης Τάξεως Βραβείου του Στάλιν¹³.

Κατά τα τραγικά έτη της εργασίας του Αγίου εις την Τασκένδην επήλθεν σχίσμα εις την Ορθόδοξον Ρωσικήν Εκκλησίαν το οποίον συνεκλόνησεν αυτήν, εις την κρίσιμον περίοδον της επεκτάσεως του διαλεκτικού υλισμού.

12. Τα πτώματα εφέροντο εις το Πανεπιστήμιον της Τασκένδης καθημερινώς κατά δεκάδας, εκ της περιοχής του Βόλγα, δεδομένου ότι αι φλεγμονώδεις παθήσεις, οι λοιμοί και αι στερητικά καταστάσεις απεδεκάτιζον, κατά τα έτη εκείνα, τον τοπικόν πληθυσμόν.

13. Το κρατικόν βραβείον του Στάλιν (Государственная Сталинская премия), εθεσπίσθη και ίσχυσεν από το 1941 έως το 1954, υποκατασταθέν εν συνεχεία υπό του κρατικού βραβείου της Σοβιετικής Ενώσεως. Το εν λόγω βραβείον διεκρίνετο εις βραβείον πρώτης, δευτέρας και τρίτης τάξεως. Απενέμετο τούτο δις του έτους, τον Ιανουάριον και τον Ιούνιον, εις διακριθέντας εις τας επιστήμας, τα μαθηματικά, την λογοτεχνίαν, τας τέχνας, οι οποίοι, διά του έργου των, συνέβαλον εν γένει εις την ανύψωσιν του κύρους της Σοβιετικής Ενώσεως και την αναγνώρισιν και καταξίωσιν των επιτευγμάτων του σοσιαλισμού. Διά του ίδιου βραβείου επιμήθησαν εις τον χώρον της Ιατρικής ο νευροχειρουργός Νικολάη Μπουρντένκο (Никола́й Ни́лович Бурде́нко), ο χειρουργός Αλέξανδρος Βισνιέφσκι (Вишневский), ο νευροφυσιολόγος Νικολάη Μπερνστείν (Никола́й Александрович Бернштейн). Ο Άγιος Λουκάς επιμήθη διά του εν λόγω βραβείου το 1946 διό τα συγγράμματα του «Σημειώσεις επί της χειρουργικής θεραπείας των πυογόνων λοιμώξεων» και «Όψιμος εκτομή των επιμολυνθέντων τραυμάτων των μεγάλων αρθρώσεων». Εις τας 27 Ιανουαρίου του 1946, εις την εφημερίδα Πράβδα ανεφέροντο τα ονόματα των βραβευμένων διά του βραβείου του Στάλιν, εις άρθρον υπό τον τίτλον «Δόξα εις τους βραβευμένους διά του βραβείου του Στάλιν, την πρωτοποριακήν ομάδα του σοβιετικού λαϊκού πνεύματος». Το βραβείον Α' τάξεως, το οποίον απενεμηθη εις τον Άγιον Λουκά ανείρχετο εις 200.000 ρούβλια, εκ των οποίων τα 130.000 εξήτησεν ο Άγιος διά τηλεγραφήματος του προς τον Στάλιν να διατεθούν «διά τα ορφανά θύματα των φασιστών τυράννων». Ο Στάλιν απεδέχθη την προσφοράν, εκφράσας διά τηλεγραφήματος, την ευγνωμοσύνην της κυβερνήσεως της Σοβιετικής Ενώσεως διά την φροντίδα του Αγίου διά τα ορφανά. Η ενεργός απονομή του βραβείου εις τον Άγιον εγένετο εν μέσω πολλών δυσχερειών εις τας 2 Δεκεμβρίου του 1946, εις το γραφείον του προέδρου της εκτελεστικής επιτροπής της Κριμαίας.

Ο Βαλεντίν Φελίζοβιτς χειροτονηθείς εις Επίσκοπον, υπό το όνομα Λουκάς την 18/31 Μαΐου του 1923, εις τον Ιερών Ναόν του Αγίου Νικολάου, εις την πόλιν Τατζίκ του Πέντζικεντ, 90 βέρστα¹⁵ από την Σαμαρκάνδη¹⁶ υπό των επισκόπων Δανιήλ του Βολχώφ και Βασιλείου του Σουζντάλ, οι οποίοι παρέμενον πιστοί εις την επίσημον Εκκλησίαν της Ρωσσίας, ήρχισεν την επίπονον πορείαν προς τον ιδικόν του Γολγοθάν.

Πορεία προς το μαρτύριον.

Μίαν εβδομάδα από της επιστροφής του επισκόπου Λουκά εις την Τασκένδην, την δευτέραν Κυριακήν από της χειροτονίας του, συνελήφθη υπό της σοβιετικής μυστικής αστυνομίας (ΓΠΥ ή Государственное Политическое Управление) και μετά από μακράν ανάκρισιν διά τας πολιτικές πεποιθήσεις του εστάλη επί 11 έτη εις την φυλακήν εις εξορίαν, χωρίς να υπάρξη και να αποδειχθή οιαδήποτε ενοχή¹⁷. Τα τέκνα του έμειναν υπό την φροντίδα της Σοφίας.

Αρχικώς ο επίσκοπος Λουκάς εστάλη εις την Μόσχαν, ένθα ενεκλείσθη εις τας φυλακάς Μπουτιρσκάγια, εις τμήμα ποινικών καταδικών, υπό αθλίας συνθήκας και εν συνεχεία μετεφέρθη βαδίζων

14. Το σχίσμα προέκυψεν από την προσπάθειαν πολλών ιερέων εκ της Αγίας Πετρούπολεως και εκ της Μόσχας να απομακρυνθούν από τον Πατριάρχη Τήχωνα και να ιδρύσουν την «ζώσαν Εκκλησίαν της Ρωσσίας υπό την ηγεσίαν του πρωθιερέως Αλεξάνδρου Βεντένσκι. Ο Άγιος Λουκάς μετά του Μητροπολίτου Ιννοκεντίου παρέμειναν πιστοί εις την επίσημον Ρωσικήν Εκκλησίαν, υπό τον Πατριάρχη Τήχωνα.

15. Το βέρστα (верста) είναι ρωσική μονάς μετρήσεως αποστάσεων, η οποία ισούται προς 1.066,781 μέτρα ή 3.500 πόδας.

16. Η Σαμαρκάνδη, η Δευτέρα μεγαλύτερα πόλις του Ουζμπεκιστάν, είναι μία εκ των αρχαιότερων και ωραιότερων πολεων της Κεντρικής Ασίας, καλουμένη υπό των ποιητών Ρώμη της Ανατολής ή μαργαρίτης του ανατολικού Μουσουλμανικού κόσμου. ευρισκομένη εις την κοιλάδα του ποταμού Ζαραφσάν, εις την «Οδόν της Μετάξης». Η ιστορία της ανέρχεται εις 2.500 έτη και συνδέεται με την εκστρατείαν του Μεγάλου Αλεξάνδρου, τας κατακτήσεις του Τζέκις Χαν, του Ταμερλάνου, την ιστορίαν της Περσίας των Μογγόλων, των Ινδιών. Τον 14ον αιώνα η Σαμαρκάνδη κατέστη πρωτεύουσα του εκτενούς κράτους του Τιμούρ (Ταμερλάνου) και εκεί ευρίσκειται σήμερα το Μουσουλείον αυτού (Gür-e Amir).

17. Η μόνη διατυπωθείσα κατηγορία, η οποία εστερείτο υποστάσεως, ήτο ότι επικοινωνεί μετά των Κοζάκων του Ορενμπουργκ.

διά των οδών της Μόσχας, εν μέσω ετέρων καταδικών, εις την φυλακήν Ταγκάσκαγια, ένθα ενεκλείσθη εις τη πτέρυγα των πολιτικών κρατουμένων. Τον χειμώνα του 1923 μετεφέρθη ούτος εις τας φυλακάς του Τουμέν, υπό συνθήκας πλημμελούς υγείας¹⁸, εν συνεχεία μετεφέρθη εις Όμσκ, εις Νοβοσιμπίρσκ, εις Κρανογιάρσκ και εις Γενισείσκ¹⁹.

Καθ' οδόν, ο επίσκοπος υπέστη ταπεινώσεις, προσβολάς, ειρωνείας, γένετο αντικείμενον κλοπών, προπηλακισμών, διατηρών εν τούτοις, πάντοτε την εσωτερικήν ειρήνην, την ευγένειαν, ευεργετών και ασκών το ιατρικόν του λειτούργημα και ιερουργών, όταν ηδύνατο.

Εις το Νοσοκομείον του Γενισείσκ προέβενεν κατά παράκλησιν των εκεί υπηρετούντων ιατρών εις μεγάλας χειρουργικές επεμβάσεις, εις οφθαλμολογικάς εγχειρίσεις, ενίοτε δε και εις μεγάλας γυναικολογικάς επεμβάσεις, ενώ εκ παραλλήλου εις την κατοικίαν του εξήταζεν και εθεράπευεν δεκάδας ασθενείς καθ' εκάστην. Εν τέλει, ούτος εστάλη εις τον τελικόν προορισμόν της εξορίας αυτού, εις την πόλιν Χάγια επί του ποταμού Τσουνγία, παραποτάμου του ποταμού Ανγκαρά²⁰, ένθα παρέμεικεν επί δύο μήνας, ασκών τόσον το ιατρικόν όσον και το ιερατικόν λειτούργημα αυτού. Εν συνεχεία επέστρεψεν, κατόπιν διαταγής, εις Γενισείσκ, ένθα ενεκλείσθη εις κελίον, υπό αθλίας συνθήκας, εστάλη δε ακολούθως εις Τουρουχάνσκ²¹.

Κατ' απαίτησιν των κατοίκων του Τουρουχάνσκ, οι οποίοι εστερήθησαν της ιατρικής προσφοράς του, εδόθη η δυνατότης να επιστρέψη εκεί και να εξακο-

λουθήση να εργάζεται εις το Νοσοκομείον της πόλεως, κατά τους οκτώ μήνας της παραμονής του, εν μέσω των Ρώσων και των Τούνγκους²². Εν τέλει του επετράπει να εγκατασταθή εις Κραсноγιάρσκ²³, εις το οποίον μετέβη μετά από επίπονον ταξίδιον ενός μηνός, διά του ποταμού Γενισεί, κατά την διάρκειαν του οποίου εξήταζεν και εθεράπευεν ασθενείς εις όλα τα χωρία, από τα οποία διήρχετο²⁴, όμως εις την πόλιν αυτήν η παραμονή του ήτο βραχυτάτη, καθ' όσον του επετράπη υπό των τοπικών αρχών να επανέλθη εις την Τασκένδην, ένθα ήρχισεν να ασκή το αρχιερατικόν του λειτούργημα, εν μέσω ανεκδιγητών δυσχερειών²⁵. Εκ παραλλήλου ο επίσκοπος

22. Οι Τούγκους ή Εβένκοι είναι νομαδικός λαός, ο οποίος αρχικώς κατώκει μεταξύ της λίμνης Βαϊκάλης και του ποταμού Αμούρ. Εν συνεχεία επεξετάθησαν ούτοι εις την περιοχήν του μείζονος Χινγκάν και εις την κοιλάδα του ποταμού Γενισεί. Η γλώσσα των ανήκει εις την γλωσσολογικήν οικογένειαν των Μαντζού-Τουγκουσίκ. Εξ αυτών 35.000 ζουν εις την Ρωσσίαν και είναι Ορθόδοξοι, πολλοί δε ζουν εις την Κίναν και την Μογγολίαν.

23. Το Κραсноγιάρσκ (Κρασνοярск,) επί του ποταμού Γενισεί, είναι η πρωτεύουσα της επαρχίας Κραсноγιάρσκ Κράϊ της Σιβηρίας και η Τρίτη μεγάλη πόλις ολοκλήρου της Σιβηρίας, έχουσα σήμερον 974.000 κατοίκους. Ιδρύθη υπό των Ρώσων το 1628, ως οχυρόν διά την άμυναν εκ των μογγολικών επιδρομών. Έχει σήμερον τον πέμπτον μεγαλύτερον υδροηλεκτρικόν σταθμόν του κόσμου και τον δεύτερον της Ρωσσίας. Κατά τον Τσέχωβ είναι η ωραιότερα πόλις της Σιβηρίας. Βλέπε σχετικώς Anton Chekhov, "The Crooked Mirror" and Other Stories, Zebra Book, 1995, σελ.200.

24. Ιδιαίτερως ευεργετούντο εκ των ασθενών οι πάσχοντες από οστεομυελίτιδα, οφθαλμολογικά νοσήματα και ιδίως εκ τραχώματος εν μέσω των Εβένκων και του ευρύτερου πληθυσμού, οι οποίοι θεραπευόμενοι πάντοτε εξέφραζον προς τον Άγιον την πηγαίαν ευγνωμοσύνην των.

25. Ο Άγιος μετετίθητο, ως επίσκοπος, από πόλιν εις πόλιν (εις Ρούλκ εις την περιοχήν Κούρσκ, εις Ελέτς και εις Ιζένσκ) αναγκασθείς τελικώς τη υποδείξη του Μητροπολίτου Αρσένιου του Νόβγκαραντ, υποψηφίου διά τον Πατριαρχικόν θρόνον εις το συμβούλιον του 1917, να παραιτηθή εκ του θρόνου της Μητροπόλεως Τασκένδης, της παραιτήσεως του υποβληθείσης το 1927. Η παραίτησις του Αγίου διευτυπώθη ως ακολούθως: «Δεν λειτουργώ πλέον ως επίσκοπος και εφησυχάζω. Δεν θεωρώ ότι είναι δυνατόν να συνεχίσω το λειτούργημα μου υπό τας παρούσας συνθήκας και ούτω θα ήθελον να έχω την δυνατότητα να εργασθώ ως χειρουργός, εάν ο βαθμός της ιεροσύνης μου θα το επέτρεπεν. Εν τούτοις, ουδέποτε θα απαρνηθώ την χειροτονίαν μου εις επίσκοπον». Το 1930 ότε ωρίσθη υπό των αρχών να καταστραφή ο Ιερός Ναός του αγίου Σεργίου, ο Άγιος απεφάσισεν να τελέση την Θεϊαν Λειτουργίαν, την ημέραν κατά την οποίαν θα πραγματοποιήτο η καταστροφή του και εν συνεχεία να συγκεντρώση τας αγίας εικόνας εις το μέσον του Ναού, να τας καλύψη διά του επισκοπικού σάκου αυτού και να θέση πύρ εις αυτάς, αυτοπυρπολούμενος συγχρόνως, τελειούμενος μαρτυρικώς διά την αγάπην του Κυρίου. Εις τας 23 Απριλίου συνελήφθη και η καταστροφή του Ναού συνετελέσθη, ενώ ο Άγιος ευρίσκετο ήδη εις την φυλακήν... Εις την φυλακήν ευρισκόμενος εκήρυξεν απεργίαν πείνης, αρνούμενος να παραιτηθή εκ της ιεροσύνης.

18. Ο Άγιος αποδίδει την κατάστασιν του η οποία εχαρακτηρίζετο κλινικώς υπό δυσπνόιας και οιδημάτων εις τα κάτω άκρα, εις μυοκαρδίτιδα, η οποία ήτο απότοκος τυφοειδούς πυρετού υπό του οποίου ενόσησεν, ευρισκόμενος εις Τασκένδην. Διά την βελτίωσιν της καταστάσεως του ήρχισεν να λαμβάνη δακτυλίτιδα.

19. Το Γενισείσκ (Γενисейск) είναι κωμόπολις επί του ποταμού Γενισεί, εις την κεντρικήν Σιβηρίαν, έχουσα σήμερον περί τους 20.000 κατοίκους. Εκτίσθη το 1619 και διεδραμάτισεν σημαντικόν ρόλον εις την προώθησιν και εγκατάστασιν των Ρώσων εις την Ανατολικήν Σιβηρίαν, κατά τον 17ον και τον 18ον αιώνα.

20. Ο ποταμός Ανγκαρά (Ангарá) ευρίσκεται εις την Νοτιοανατολικήν Σιβηρίαν και έχει μήκος 1.779 χιλιόμετρα, εκπηγάζων εκ της λίμνης Βαϊκάλης και εκβάλλων εις τον ποταμόν Γενισεί.

21. Το Τουρουχάνσκ (Туруханск) είναι χωρίον, ευρισκόμενον εις την Κραсноярск Κράϊ της Σιβηρίας, έχον σήμερον περί τους 5.000 κατοίκους. Ιδρύθη το 1607, ως τόπος χειμερινής διαμονής των Κοζάκων και ωχυρώθη καλώς το 1677. Τόσον επί της Ρωσικής Αυτοκρατορίας όσον και επί της Σοβιετικής Ενώσεως απετέλεσεν τούτο συνήθη τόπον εξορίας αντιφρονούντων. Μεταξύ των εξορισθέντων εις Τουρουχάνσκ ήτο και ο Ιωσήφ Στάλιν.

εδέχετο και θεράπευεν συνεχώς ασθενείς εις την οικίαν του.

Τον Απρίλιον του 1930 συνελήφθη εκ νέου και μετά από μακράν και επίπονον ανάκρισιν εστάλη εις Κοτλάς²⁶ και εν συνεχεία εις Σαμάρα²⁷ ένθα ενεκλείσθη εις φυλακήν. Τελικός τόπος της εξορίας του Αγίου κατά την περίοδον αυτήν υπήρξεν ο Αρχάγγελος²⁸, εις τον οποίον, κατά το πρώτον έτος της διαμονής του, παρέμεινεν άστεγος. Εν τούτοις, δεν έφυγεν από το πλευρόν των ασθενών, προβαίνων εις μεγάλας χειρουργικάς επεμβάσεις, παρ' όλας τας αντιδράσεις και τας εις βάρος του καταγγελίας των τοπικών ιατρών.

Η υγεία του επισκόπου υπέστη πολλάς διακυμάνσεις. Αφ' ενός μεν ανέπτυξεν καρδιακήν ανεπάρκειαν, υπό το κράτος των πολυμόρφων ταλαιπωριών, αφ' ετέρου δε, παραλλήλως προς τας πολλάς ασθενείας του σκελετικού συστήματος, ανέπτυξεν καλοήθη νεοπλασίαν, διά την οποίαν υπεβλήθη εις εγχειρίσιν υπό του καθηγητού Πετρώφ εις Λένινγκραντ. Αργότερον εις Αντζάν υπέστη αποκόλλησιν του αμφιβληστροειδούς εις τον αριστερόν οφθαλμόν²⁹.

26. Το Κοτλάς (Κοτλας) ευρίσκειται εις την Νοτιοανατολικήν περιοχήν του Αρχαγγέλου. Έχει σήμερα πληθυσμόν 60.500 κατοίκων και είναι η τρίτη μεγάλη πόλις της περιοχής, αποτελούσα το διοικητικόν και το εμπορικόν κέντρον αυτής. Το 1930 το Κοτλάς εγένετο κέντρον εξορίας και αποστολής καταδικών εις καταναγκαστικά έργα ή προωθήσεως αυτών εις βορειοτέρας περιοχάς. Στρατόπεδα συγκεντρώσεως υπήρχον εις το Κοτλάς έως το 1953, εις έν εξ αυτών, ονομαζόμενον Μακάριχα παρέμεινεν ο Άγιος, κατά την διάρκειαν της εκεί εξορίας αυτού, αντιμετώπισας σοβαράν και λίαν θανατηφόρον επιδημίαν τύφου, ενώ εκ παραλλήλου ήσκει το λειτουργήμα του, ως ιατρός χειρουργός, εις το Νοσοκομείον του Κουτλάς.

27. Η Σαμάρα (Самара), ευρίσκειται εις την ανατολικήν ακτήν του Βόλγα εις το σημείον της συμβολής αυτού μετά του ποταμού Σαμάρα. Είναι σήμερα η έκτη μεγαλύτερα πόλις της Ρωσίας (1.200.000 κάτοικοι) και αποτελεί το διοικητικόν, πολιτικόν και οικονομικόν κέντρον της περιοχής.

28. Ο Αρχάγγελος (Архангельск) ευρίσκειται εις τας όχθας του βορείου ποταμού Ντβίνα, πλησίον των εκβολών αυτού εις την Λευκήν Θάλασσαν. Έχει πληθυσμόν σήμερα ανερχόμενον εις 350.000 κατοίκους. Η πόλις ιδρύθη τον 8ον αιώνα υπό Σκανδιναβών και απετέλεσεν επί έτη, ιδίως κατά τον 14ον αιώνα, αντικείμενον διεκδικήσεων και πολέμων μεταξύ των Ρώσων του Νόβγκαραντ και των Νορβηγών. Η πόλις κατά την διάρκειαν της Ρωσικής επαναστάσεως αντέστη εις τους Μπολσεβίκους από το 1918 έως το 1920, υποστηριζόμενη υπό του Λευκού Στρατού. Κατά την διάρκειαν του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ο Αρχάγγελος και το Αστραχάν απετέλουν την γραμμήν Α-Α, η οποία θα ήτο το όριο της προωθήσεως των Γερμανών εισβολέων εις την Ρωσίαν, κατά την επιχείρησιν Barbarossa.

29. Διά την αποκόλλησιν του αμφιβληστροειδούς υπέστη δις εγχειρίσιν εις την Μόσχαν, υπό του Καθηγητού Οντίστωφ, ο οποίος εφάρμοζεν την μέθοδον του Ελβετού οφθαλμιάτρου Goren.

Μεταφερθείς εκ νέου εις τον τόπον της εξορίας του εις τον Αρχάγγελον, αρνούμενος καθηγητικής θέσεως εις την Μόσχαν, εις αντάλλαγμα παραιτήσεως του εκ της ιεροσύνης, παρέμεινεν εκεί επί έξ εισέτι μήνας, απολυθείς τελικώς εις τα τέλη του 1933.

Τα έτη της αναζητήσεως υπό του επισκόπου Λουκά ενός τόπου επιστημονικής προσφοράς και θυσίας διά τον πάσχοντα αδελφόν του ήσαν εξαιρετικώς δυσχερή. Μετέβη αρχικώς εις την Μόσχαν, εν συνεχεία εις την Φεαντόσιγιαν, εκ νέου εις τον Αρχάγγελον, εις την Τασκένδην, εις Αντζόν³⁰ και τελικώς πάλιν εις την Τασκένδην, ένθα συνέχισεν την εργασίαν του επί των πυογενών λοιμώξεων επί δύο επί πλέον έτη εμπλουτίζων συνεχώς το σύγγραμμα του, το οποίον έφερεν τον τίτλον « Σημειώσεις επί της χειρουργικής θεραπείας των πυογόνων λοιμώξεων ».

Το 1937 ήρχισεν έντονος διωγμός της Εκκλησίας εις την Σοβιετικήν Ένωσιν, εις τα πλαίσια του οποίου επραγματοποιούντο μαζικά συλλήψεις των κληρικών και όλων των αντιφρονούντων προς το καθεστώς, υπό τας διαταγάς του Γιεζώφ³¹, ο οποίος υπέβαλεν τους συλληφθέντας εις φοβερά συνεχή βασανιστήρια. Ο Άγιος συνελήφθη, κατηγορηθείς διά κατασκοπείαν, υποβληθείς δις εις τα υπό του Γιεζώφ επιβαλλόμενα βασανιστήρια, εις διαμαρτυρίαν δε προς αυτά προέβη εκ νέου εις απεργίαν πείνης³².

30. Το Αντζάν (Анджан) ευρίσκειται εις το Ουζμπεκιστάν και είναι η τετάρτη εις μέγεθος πόλις αυτού, έχουσα πληθυσμόν 325.000 κατοίκους. Ευρίσκειται εις την οδόν της μετάξης και ανεπτήχθη εις το παρελθόν, ως εμπορικόν σταθμός. Εις τας 13 Μαΐου του 2005 ο στρατός του Ουζμπεκιστάν επετέθη διά πυρός εναντίον πολιτών, οι οποίοι διεμαρτύροντο διά την επικρατούσαν πενίαν και διά την πλήρη αδιαφορίαν της κυβερνήσεως διά τα κοινωνικά προβλήματα της χώρας, φονεύσαντες περί τας 5.000 αμάχου πληθυσμού, εγείροντας την διεθνή κατακραυγήν.

31. Ο Γιεζώφ (Николай Иванович Ежов) (1895 –1940) ήτο ηγετικόν στέλεχος της Σοβιετικής Μυστικής αστυνομίας, την περίοδον του Ιωσήφ Στάλιν. Η εποχή των διωγμών, εις τους οποίους προέβη εναντίον της Εκκλησίας και των πολιτών χαρακτηρίζεται ως περίοδος Γιεζώφ (Ежовщина). Το 1938 περιέπεσεν ούτος εις τον αλκοολισμόν, υποκατασταθείς εις τα καθήκοντα του υπό του Μπέρια. Εν συνεχεία, συνελήφθη το 1939 κατηγορηθείς συμφώνως προς το άρθρον 154 του Σοβιετικού Ποινικού Κώδικος. Εδικάσθη και εξετελέσθη εις τας 4 Φεβρουαρίου του 1940. Η αναψηλάφησης της δίκης του, αιτηθείσα πολλά έτη αργότερον υπό της θυγατρός του Ναταλίας Χαϊουτίνας, απερρίφθη το 1998, υπό του Ανωτάτου Στρατοδικείου, λόγω των πολλαπλών και πολυδιαστάτων εγκλημάτων αυτού. Βλέπε σχετικώς M. Jansen, N. Petron, Stalin's Loyal Executioner: People's Commissar Nikolai Ezhov, 1895-1940 Hoover Institution Press, 2002 και Kudrinskikh, A. Nikolai Yezhov: Bloody dwarf. Moscow, 2006.

32. Λόγω των φοβερών βασανιστηρίων και της καθημερινής επί ώρας ανακρίσεως, άνευ αιτίας και αντικειμένου, ο Άγιος εσκέφθη να πληξή την κροταφικήν αρτηρίαν και να μεταφερθή εις το Νοσοκομείον.

Η όλη πορεία του Αγίου από την ημέραν της συλλήψεως του, ήτο εν μέσω ανεκδιγητών βασάνων, τλαιπωριών, αστίας, ευτελισμών, κλοπών και φυλακίσεων υπό τας πλέον τραγικές συνθήκας. Παρ' όλα ταύτα και υπ' αυτὰς τας συνθήκας εξηκολούθη να διατηρή αμετάπτωτον την δύναμιν της ψυχῆς του, το θάρρος του, την σταθερότητα εις τας αρχάς του, την ελπίδα του και την βαθειάν αγάπην προς τον πλησίον. Εξηκολούθη συνεχώς να θεραπεύη και να ευεργετή τους συγκρατούμενους του, να συμπονή και να ευσπλαχνίζεται αυτούς, να εργάζεται νυχθημερόν εις τα νοσοκομεία των περιοχών, και εις τας οποίας εφέρετο ως εξόριστος³³, να συγγράφη και να εισάγη πρωτοποριακὰς χειρουργικὰς μεθόδους, τας οποίας απέστειλεν προς δημοσίευσιν.

Το θέρος του 1941, επελθούσης της Γερμανικῆς εισβολῆς εις την Ρωσσίαν, ο Άγιος εκλήθη, δι' εντολῆς του Στάλιν, να υπηρετήσῃ, ως κύριος ἐπί κεφαλῆς χειρουργός εις το στρατιωτικόν Νοσοκομείον 1515 των μετόπισθεν³⁴, εις το Κράσνογιαρσκ, το οποίον περιελάμβανεν δέκα χειρουργικά τμήματα,

33. Διά το μεγαλείον της συμπεριφοράς του Αγίου εις την εξορίαν βλέπε μεταξύ των άλλων και την αφήγησιν της νοσηλευτριάς Μπεζάρνοβα, δημοσιευθεῖσα εις την εφημερίδα «St. Petersburg Times» τον Μάϊον του 2005 (Bazarnova Yekaterina: City Teacher, Nurse, Actress Gave War a Female Face. May 6, 2005, Issue 1067). Τελικώς ο Άγιος μετεφέρθη εις την Μπολσάγια Μούρτα (Большая Мурта), περιοχὴν ευρισκομένην βορείως του Κρασνογιάρσκ, ἀπέχουσαν αὐτοῦ κατὰ 99 χιλιόμετρα. Σήμερον αὕτη ἔχει πληθυσμὸν ἀνερχόμενον εις 8.000 κατοίκους. Χαρακτηρίζεται διὰ τὴν πολὺ χαμηλὴν θερμοκρασίαν κατὰ τοὺς χειμερινοὺς μῆνας. Εδόθη, ἐν τούτοις, ἡ ἄδεια εἰς τὸν Άγιον νὰ μεταβαίη εις τὸ Τόμσκ, διὰ νὰ δυνηθῆ νὰ ολοκληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦ ἐπὶ των πτωγόνων λοιμώξεων. Τὸ Τομσκ (Томск) εἶναι μία ἐκ των παλαιότερων πόλεων τῆς Σιβηρίας, ευρισκομένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Τομ. Ἐχει σήμερον πληθυσμὸν ἀνερχόμενον εις 525.000 κατοίκους. Ἐκτίσθη ἀρχικῶς τὸ 1604, ὑπὸ τοῦ τσάρου Μπόρις Γκοντουνώφ (Борис Фёдорович Годунов. 1551- 1605), ὡς φρούριον διὰ τὴν προστασίαν τῆς περιοχῆς ἀπὸ τας ἐπιδρομάς των Κυργουσίων. Ἐν συνεχείᾳ τούτου ἐπὶ μακρόν ἀπετέλεσεν τόπον εξορίας. Τὸν 19ον αἰῶνα ἡ πόλις ἐξελίχθη εἰς εκπαιδευτικὸν κέντρον καὶ διὰ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Κρατικοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ Κρατικοῦ Πολυτεχνείου, ἀπετέλεσεν αὕτη τὸ ἀκαδημαϊκὸν κέντρον τῆς Σιβηρίας, προσελκύουσα χιλιάδας σπουδαστῶν, κληθεῖσα ἔκτοτε «Αἱ Αἰθῆναι τῆς Σιβηρίας». Εἰς τὸ Τόμσκ ὁ Άγιος αξιοποίησεν τὸν χρόνον τοῦ, εργαζόμενος ἐπὶ ὥρας εἰς τας πανεπιστημιακὰς βιβλιοθήκας, ἐντρυφῶν εἰς βάθος εἰς τὴν παγκόσμιον βιβλιογραφίαν ἐπὶ των πτωγόνων λοιμώξεων, ολοκληρώνων τὸ σύγγραμμα τοῦ, τὸ οποίον περὲμεινεν μνημειῶδες εἰς τὸν χώρον τοῦ.

34. Τὸ ἐν λόγω στρατιωτικὸν νοσοκομείον, τὸ οποίον παλαιότερον ελειτούργει ὡς σχολεῖον, ἐπληρώθη εἰς τας 11 Ἰουλίου τοῦ 1941. Περιελάμβανεν τούτο 1000 κλῖνας ὑπὸ τὴν εὐθύνην εἰκόσιαιτρῶν, διαφόρων ειδικότητων, εἶχεν κατὰ κύριον λόγον χειρουργικόν

αναπτυχθέντα εἰς τέσσαρας πτέρυγας, ἔνθα οὗτος ηργάσθη ἐπὶ διείτιαν, χειρουργῶν καὶ περιθάλπων τραυματίας, ἀναλαμβάνων σοβαρὰς ἐπεμβάσεις, αἰ οποῖαι εἴτε δὲν ἀνελαμβάνοντο ὑπὸ ἐτέρων νοσοκομείων εἴτε ἐπραγματοποιούντο μὲν, χωρὶς νὰ φέρουν δὲ τὰ ἀναμενόμενα θετικὰ ἀποτελέσματα.

Ὁ Άγιος ἀνέπτυξεν εἰς βάθος καὶ ἰδιαίτερος ἐπιτυχῶς «τὴν πολεμικὴν χειρουργικὴν ὑπὸ συνθήκας ἐκστρατείας», δεχόμενος καθημερινῶς τὴν ἐκφρασιν τῆς ευγνωμοσύνης των θεραπευομένων τραυματιῶν, οἱ οποῖοι ὑπὸ συνεχῆ ροὴν μετεφέροντο εἰς τὸ Νοσοκομείον, ἐκ των πεδίων των μαχῶν.

Μετά τὴν λήξιν τοῦ πολέμου συνέγραψεν τὸ σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὀψιμος ἐκτομὴ των ἐπιμολυνθέντων τραυμάτων των μεγάλων ἀρθρώσεων», τὸ οποίον κατέθεσεν μετὰ τῆς ευρυτέρας μελέτης ἐπὶ τῆς χειρουργικῆς θεραπείας των των πτωγόνων λοιμώξεων, διὰ νὰ αξιολογηθῆ καὶ νὰ συμπεριληφθῆ ἐν μέσω των ὑπὸ ἀξιολόγησιν διὰ τὸ βραβεῖον Stalin υποβληθέντων ἐπιστημονικῶν πονημάτων.

Διὰ τὴν πολὺτιμον ἰατρικὴν προσφορὰν τοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τοῦ ἀπενεμήθη μετάλλιον «Διὰ τὴν ἐπάξιον προσφορὰν τοῦ, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου πατριωτικοῦ πολέμου κατὰ τὰ ἔτη 1941-1945», ἐκ παραλλήλου δὲ ἡ Ἱερά Σύνοδος, διὰ τοῦ Μητροπολίτου Σεργίου, τοῦ ἀπένειμεν τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, ἀσκῶν ἔκτοτε τὸ Ἀρχιερατικὸν λειτουργημα εἰς μικρόν ναόν των κοιμητηρίων τοῦ Κρασνογιάρσκ.

Μετά τὴν λήξιν τῆς εξορίας τοῦ, τὸ 1943, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Λουκάς ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μόσχαν καὶ τοῦ ἀνετέθη τὸ Ταμπώφ³⁵, ἔνθα ἠσκήσεν μετὰ

γικόν προσανατολισμὸν, καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν καὶ ἐποπτείαν αὐτοῦ ελειτούργουν, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου, ἔτερα 17 Νοσοκομεία τῆς περιοχῆς τοῦ Κρασνογιάρσκ. Ὁ Άγιος ἐδημιούργησεν, εἰς τὸ ἐν λόγω Νοσοκομείον, νέαν πτέρυγα ἐξ 100 κλινῶν διὰ τὰς τραυματικὰς κακώσεις καὶ τὰ ὀρθοπεδικὰ συμβάματα των ἀνω ἄκρων.

35. Τὸ Ταμπώφ (Тамбóв) εὐρίσκεται 480 χιλιόμετρα νοτιοανατολικῶς τῆς Μόσχας. Σήμερον ἔχει πληθυσμὸν 280.500 καὶ ἀποτελεῖ οὐσιῶδες βιομηχανικὸν κέντρον. Ἡ πόλις ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ τσάρου Μιχαῆλ Φιοντόροβιτς, τὸ 1636, ἀρχικῶς διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φρούριον προστασίας ἐκ των Τατάρων τῆς Κριμαίας, ἐξελιχθεῖσα εἰς ὡργανωμένην πόλιν τὸ 1719, ἡ οποῖα κατέστη ἀργότερον τὸ εκπαιδευτικὸν καὶ πολιτιστικὸν κέντρον τῆς περιοχῆς. Ἡ πόλις ἀντέστη εἰς τὴν επικράτησιν των Μπολσεβίκων καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ἐγένετο τόπος εξορίας καὶ φυλακίσεως πολλῶν χιλιάδων Γάλλων ἐξ Ἀλσατίας. Εἰς τὸ Ταμπώφ ἐγεννήθησαν μετὰζὺ ἄλλων ὁ συνθέτης Σέργιος Ραχμάνινωφ (Сергей Васильевич Рахманинов, 1873 – 1943) καὶ ὁ μαθηματικὸς Ἀνδρέας Κολμογκόρωφ (Андрей Николаевич Колмогоров, 1903 – 1987), ὁ οποῖος εἰσήγαγεν τὴν θεωρίαν των πιθανοτήτων καὶ τὴν τοπολογίαν.

μεγίστης ευλαβείας τα των αρχιερατικά του καθήκοντα, συνεχίζων εκ παραλλήλου την προσφοράν του εις τον πάσχοντα, ασκών την χειρουργικήν εις τα νοσοκομεία της πόλεως .

Τον Μάϊον του 1946 του ανετέθη η Αρχιεπισκοπή της Συμφεροπόλεως³⁶ εις την Κριμαϊάν, εις την οποίαν υπηρέτησεν μετά αυτοθυσίας επί δεκαπέντε έτη. Συγχρόνως ο Άγιος ήσκη την χειρουργικήν, έχων θέσιν συμβούλου εις το Στρατιωτικόν Νοσοκομείον αναπήρων του μεγάλου πατριωτικού πολέμου, διδάσκων και χειρουργών κατά υποδειγματικόν τρόπον τας δυσκολωτέρας χειρουργικάς περιπτώσεις, πραγματοποιιών εκ παραλλήλου σειράν διαλέξεων εις το Ιατρικόν Ινστιτούτον Κριμαίας, παρά τας πολλαπλάς παρεχομένας δυσχερείας, έως την ημέραν της οριστικής απωλείας της οράσεώς του.

Η ιατρική σκέψις του παρέμεινεν διαυγής, ακμαία και εύστοχος, μέχρι της εν ειρήνη κοιμήσεως του εις τας 11 Ιουνίου του 1961, Κυριακήν των Αγίων Πάντων.

Δι' αποφάσεως της Ιεράς Συνόδου της Ορθοδόξου Ουκρανικής Εκκλησίας, εγένετο η επίσημος αγιοκατάταξις του Αρχιεπισκόπου Λουκά, τον Νοέμβριον του 1995.

36. Η Συμφερόπολις (Εις την Ουκρανικήν: Симферополь και εις την Ρωσικήν Симферополь) είναι η πρωτεύουσα της αυτονομίου δημοκρατίας της Κριμαίας, έχουσα σήμερα 350.000 κατοίκους, αποτελούσα το πνευματικόν, οικονομικόν και διοικητικόν κέντρον της περιοχής. Η πόλις είναι κατ' ουσίαν αρχαιοτάτη κτισθείσα επί της σκυθικής πόλεως Νεαπόλεως, ιδρυθείσης τον 5ον π.Χ αιώνα, η οποία ευρίσκειτο συνεχώς εντός της ελληνικής πνευματικής και πολιτιστικής ατμοσφαιράς. Κατά την εποχήν των Τατάρων, η πόλις καλουμένη πλέον Aqmescit, απετέλεσεν την δευτέραν σημαντικήν πόλιν της Κριμαίας. Συμφερόπολις ωνομάσθη η πόλις το 1784, μετά την προσάρτησιν του Χανάτου της Κριμαίας εις την Τσαρικήν Ρωσίαν υπό της Μεγάλης Αικατερίνης. Το Νοσοκομείον της πόλεως εκτίσθη κατά την διάρκεια του Κριμαϊκού ή Ανατολικού πολέμου (Восточная война, 1854-1856). Τον Οκτώβριον του 1921, η Συμφερόπολις εγένετο πρωτεύουσα της αυτονομίου σοσιαλιστικής δημοκρατίας της Κριμαίας. Κατά την διάρκεια του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου η πόλις κατελήφθη υπό των Γερμανών, οι οποίοι εφόνευσαν πλέον των 22.000 κατοίκων της πόλεως. Το 1991 μετά την ανεξαρτησίαν της Ουκρανίας, η Συμφερόπολις κατέστη πρωτεύουσα της Αυτονομίου Δημοκρατίας της Κριμαίας. Ο πληθυσμός της συνίσταται κυρίως υπό Ρώσων, εν μέρει δε υπό Ουκρανών και Τατάρων. Η Συμφερόπολις, αποτελούσα το πνευματικόν κέντρον της Κριμαίας, έχει έν εκ των μεγαλύτερων Πανεπιστημίων, ήτοι το Εθνικόν Πανεπιστήμιον της Ταυρίδος V.Vernadsky, ιδρυθέν το 1917, ενώ συγχρόνως έχει και το Κρατικόν Ιατρικόν Πανεπιστήμιον της Κριμαίας του S. I. Georgievsky.

Ο Άγιος Λουκάς ως Καθηγητής της Ιατρικής

Η βαθεία επιστημονική συγκρότησις η συνεχής έφεσις προς γνώσιν, η προσπάθεια διανοίξεως νέων οδών εις την χειρουργικήν έρευναν, η εγχειρητική δεινότης, το θάρρος, η επιμονή, η ακαταπόνητος εργατικότης, η βαθεία αγάπη διά την μετάδοσιν και μεταλαμπάδευσιν των γνώσεων και των πνευματικών αξιών και κυρίως η βαθεία αγάπη προς τον Κύριον, η οποία εξεφράζετο διηνεκώς, διά της αγάπης προς τον πάσχοντα άνθρωπον ήσαν τα κύρια στοιχεία του ακαδημαϊκού περιγράμματος του Αγίου, ως καθηγητού της Ιατρικής.

Υπήρξεν ούτος αντικείμενον βαθέος σεβασμού και αγάπης υπό των σπουδαστών αυτού, οι οποίοι επί τη βάσει του ζώντος και σταθερού παραδείγματος του, προσανατολιζόντο εις μίαν ιατρικήν αγάπης και θυσίας διά τον πάσχοντα. Η βαθεία μέθεξις του ιδίου, έργοις και λόγοις, εις τον πόνον του πάσχοντος, εις τας θλίψεις του, τας κακουχίας, την ένδειαν και ενίοτε την κοινωνικήν απόρριψιν αυτού εγένετο αντιληπτή υπό των σπουδαστών του, οι οποίοι κατενόουν ότι το έργον της ιεράς ταύτης επιστήμης συνίστατο ουχί μόνον εις την θεραπείαν του πάσχοντος σώματος αλλά εις την θεραπείαν, ανάταξιν, αναβάθμισιν, αναμόρφωσιν και αποκατάστασιν της αρμονίας όλης της ψυχοσωματικής υποστάσεως του ανθρωπίνου προσώπου.

Η παραδειγματική εργατικότης του, ενέπνεεν τους σπουδαστάς του και εδίδασκεν αυτούς την αξίαν της ακαταπόνητου προσπαθείας και την ωραιότητα της αξιοποιήσεως εκάστης χρονικής στιγμής, διά την γνωσιολογικήν και πνευματικήν συγκρότησιν και διά την προσφοράν εις τον πάσχοντα, τον σπουδαστήν, τον νέον επιστήμονα και την κοινωνίαν, ευρύτερον. Τόσον οι σπουδασταί της Ιατρικής όσον και οι νέοι χειρουργοί παρηκολούθουν αυτόν να χειρουργή επί ώρας σειράν περιστατικών μετά μεγίστης προσοχής επιδιώκων πάντοτε το τέλειον αποτέλεσμα της εγχειρητικής παρεμβάσεως.

Εις εξορίαν ευρισκόμενος, εδίδασκεν αδιαλείπτως τους ιατρούς όλων των ειδικοτήτων και ιδίως τους χειρουργούς τόσον επί θεωρητικού επιπέδου όσον και επί πρακτικού εις την χειρουργικήν τράπεζαν, κατά την διάρκειαν των επεμβάσεων, τας οποίας διενήργει.

Επίστευεν ο Άγιος ότι η μετάδοσις των γνώσεων αποτελεί ύψιστον λειτούργημα, το οποίον δεν περιορίζεται εις τα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα, τας αιθούσας διδασκαλίας και τους θαλάμους των ασθενών, αλλά πρέπει υπό του καθηγητού να επεκτείνεται προς τους σπουδαστάς και τους ιατρούς, εις όλους

τους νοσηλευτικούς χώρους και υπό οιασδήποτε συνθήκας.

Η επίδρασις του Αγίου εις όλους όσους έζησαν το έργον και την προσφοράν του ή επληροφορήθησαν αυτό υπό των σπουδαστών του ή εμελέτησαν αυτό εκ των συγγραμμάτων του ήτο αποφασιστικής βαρύτητος, διά την πορείαν της ζωής των. Οι Ιατροί αντελαμβάνοντο την ιερότητα του ανθρωπίνου προσώπου και την άρρηκτον ψυχοσωματικήν ενότητα του ανθρώπου, ο οποίος εις εκάστην πάθησιν υποφέρει διτπώς ψυχικώς και σωματικώς. Ως εκ τούτου, η προσφερομένη εις αυτόν θεραπείαν δεν περιορίζεται μόνον εις το σώμα, αλλά επεκτείνεται και εις την συμπάσχουσαν μετά του σώματος ψυχήν.

Ο Άγιος εδίδασκεν, ότι η θεραπεία δεν αποτελεί μόνον ιαματικήν παρέμβασιν επί του πάσχοντος οργάνου, αλλά μίαν ουσιαστικήν αναβάθμισιν και βελτίωσιν της ψυχοσωματικής υποστάσεως του πάσχοντος προσώπου³⁷.

37. Η Ελισάβετ Βλαντίμιροφ, ερευνητής εις το Ινστιτούτο Χειρουργικής Θώρακος και κοιλίας Κιφοσόφσκι εις συνέτευξιν της προς το Ορθόδοξον περιοδικόν Φομα, τον Ιούλιον του 2011 αναφέρει διά τον Άγιον Λουκάν, ότι ο Αρχιεπίσκοπος δεν ήτο απλώς εις εξέχων χειρουργός, αλλά έν εξέχων πρόσωπον, έν μοναδικόν παράδειγμα, το οποίον καταδεικνύει πόσον σημαντικόν είναι να συνδέεται η τελεία Ιατρική συγκρότησις μετά των ανυπερβλήτων πνευματικών αξιών. Ο Άγιος Λουκάς υπήρξεν έν φως, το Οι ασθενείς διά τον Άγιον ίσαντο υπεράνω όλων των συγγενών και οικείων. Ως επιστήμων ευρίσκετο πάντοτε εις συνεχή πορείαν γνώσεως και συγκροτήσεως. Εσπούδασεν εις βάθος όλους τους τομείς της Ιατρικής επιστήμης και ιδίως τας βασικάς επιστήμας, την ανατομικήν και φυσιολογίαν και εν συνεχείαν ηγωνίσθη διά την αντιμετώπισιν του ανθρωπίνου πόνου. Ήτο μεγαλιώδες το γεγονός, ότι συνεδύαζεν την Ιατρικήν γνώσιν και πράξιν μετά της ορθοδόξου πνευματικότητος. Ήτο ο πρώτος επιστήμων και Ιατρός, ο οποίος ετόλμησεν να υποστηρίξη, ότι το πνεύμα είναι εκείνο, το οποίον δίδει την ζωήν και την δύναμιν εις τον άνθρωπον και ότι το πνεύμα δεν πρέπει να αγνοήται υπό των Ιατρών. Ήτο ο πρώτος, ο οποίος εδίδασκεν, εις τα πλαίσια της ορθοδόξου προσεγγίσεως της Ιατρικής, ότι δεν θεραπεύεται η νόσος, αλλά ο πάσχων, ο υποφέρων εκ της νόσου. Ήτο ο Ιατρός, ο οποίος συνεδύαζεν την άριστην επιστημονικήν γνώσιν μετά της προσευχής, της μυστηριακής ζωής, της υπομονής, της καρτερίας, της λιτότητος και της αυτοθυσίας. Βλέπε σχετικώς Ελισαβετα ВЛАДИМИРОВА, ведущий научный сотрудник отделения торако-абдоминальной хирургии НИИ скорой помощи им. Н. В. Склифосовского: УРОКИ СВЯТИТЕЛЯ ЛУКИ Архив статей журнала ФОМА №7(99), июль 2011.Ι

Η Ιατρική αποτελεί κατ' ουσίαν έν συνεχές και αδιάλειπτον βίωμα, το οποίον ασκείται επιτυχώς επί τη βάσει κυρίως των γνώσεων, της εμπειρίας και του πνευματικού υποβάθρου του Ιατρού, ανεξαρτήτως των εργαστηριακών δυνατοτήτων και του τεχνολογικού εξοπλισμού³⁸. Εδίδασκεν, ότι ο Ιατρός πρέπει να μετέχη εις το πρόβλημα του πάσχοντος και να συμπάσχη μετ' αυτού. Να συζητά επί ώρας μετά του πάσχοντος διά να διεισδύση εις τον ιερόν χώρον της ψυχής αυτού και να θεραπεύση την εσωτερικήν διάστασιν του πόνου, η οποία συνήθως είναι ισχυροτέρα του σωματικού.

Εδίδασκεν ότι ο Ιατρός πρέπει να αναλίσκεται, να καταφλέγεται από την αγάπην προς τον πάσχοντα και να φωτίξη διηλεκώς, ως σύμβολον γνώσεως και προσφοράς. Εν τω πλαισίω της αγάπης προς τον πάσχοντα και της ευεργετικής προς αυτόν προσφοράς ο Ιατρός δεν πρέπει να διστάξη να εφαρμόζη πρωτοποριακάς μεθόδους, ακόμη και υπό τας πλέον αντιξόους συνθήκας, προκειμένου να συμβάλη εις την περαιτέρω επιβίωσιν αυτού, παρ' όλας τας αντιρρήσεις και την αρνητικήν κριτικήν του περιβάλλοντος.

Εδίδασκεν συνεχώς διά της στάσεως, της συμπεριφοράς, των λόγων και των έργων του την αξιοπρέπειαν, την ευγένειαν, την σεμνότητα, την αυστηράν αυτοκριτικήν, την αγάπην, την συγγνώμην, την ευεργεσίαν, την ειρήνην, την αλήθειαν, το πνεύμα της αυτοθυσίας, το ψυχικόν σθένος και την ακαταμάχητον δύναμιν της εν Χριστώ ζωής, τόσον εις τα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα, τους ακαδημαϊκούς χώρους, τους θαλάμους των ασθενών, τα χειρουργεία, όσον και εις τα ανακριτικά γραφεία, τα δικαστήρια, τας φυλακάς, την εξορίαν, τους χώρους του σωματικού και ψυχικού μαρτυρίου, του επιδιώκοντος την ψυχικήν κάμψιν και την σωματικήν εξουθένωσιν.

Η προσφορά του ως Ιατρού και συγχρόνως ως ποιμενάρχου ανεγνωρίζετο διηλεκώς. Εις τα τελευταία έτη του δεδοξασμένου βίου του ήτο πλέον βέβαια

38. Ότε ο Άγιος ήτο εις ηλικίαν ογδοήκοντα ετών και στερείτο πλέον της οράσεως, προσεκόμισαν έν νέον παιδίον βαρέως πάσχον, το οποίον κατεβάλλετο σταδιακώς υπό αδιανύστου παθήσεως, παρά τας γενομένας διαγνωστικάς προσεγγίσεις υπό ετέρων Ιατρών. Ο Άγιος διέγνωσεν επιτυχώς την νόσον, μονον εκ του ιστορικού της ασθενείας και εν συνεχεία εθεράπευσεν αυτό επιτυχώς.

ος, ότι η εναρμόνισις της ιατρικής επιστήμης μετά του ποιμαντικού και θεολογικού έργου, μετά τσσαύτης προσφοράς εις τον διπύς πάσχοντα, ψυχικώς και σωματικώς ήτο το ιδιαίτερον δώρον του Κυρίου προς αυτόν. Ήτο το δώρον, οποίον τον ωδήγει διαρκώς εις το μαρτύριον και την εσωτερικήν ανάστασιν, αλλά και εις την ουσιαστικήν ψυχοσωματικήν ίασιν των ασθενών του.

Αι χιλιάδες επιστολαί, τας οποίας ελάμβανεν παντοτε, ιδίως δε ως Μητροπολίτης Συμμεροπόλεως, ανέφερον μετά ιδιαίτερας ευγνωμοσύνης, ότι ως ιατρός και ποιμενάρχης ωδήγησεν τους ανθρώπους εις την αληθινήν ζώην. Μέσα από τον πόνον της ασθενείας τους ωδήγησεν εις το φως της αληθείας και επλήρωσεν την καρδίαν των διά ανεκκλαήτου χαράς, την οποίαν ουδέποτε πρότερον είχαν γνωρίσει. Ο Αρχιεπίσκοπος υπήρξεν δι' αυτούς ο αληθής Ιατρός.

Το συγγραφικόν έργον του Αγίου Λουκά

Το συγγραφικόν έργον του Αγίου υπήρξεν πλουσιώτατον και πολυτιμώτατον. Το έργον του αναφέρεται αφ' ενός μεν εις τον χώρον της ιατρικής επιστήμης και ειδικώτερον της χειρουργικής, αφ' ετέρου δε εις τον χώρον της Θεολογίας.

Ιατρικόν συγγραφικόν έργον

Εις τον χώρον της ιατρικής επιστήμης, ο Άγιος υπήρξεν πολυγραφοτάτος. Ήρχισεν να δημοσιεύη άρθρα και επιστημονικάς εργασίας, εις ιατρικά περιοδικά της Ρωσσίας και της αλλοδαπής ήδη εκ νεότητος του, ήτοι από το 1908. Το όλον έργον του καλύπτει συγγραφικήν δραστηριότητα ημίσεως σχεδόν αιώνος, από το 1908 έως το 1956.

Αι εργασίαι του αναφέρονται κυρίως εις νέας χειρουργικάς μεθόδους, εις σπανίας νοσολογικάς οντότητας, εις την περιοχικήν αναισθησίαν και τας μεθόδους εφαρμογής αυτής, επί των οποίων ιδιαίτερως ενδιέτριψεν ο Άγιος, εις την προσπάθειαν της απαλύνσεως του άλγους των ασθενών, εις την θεραπείαν των επιμολυνθέντων τραυμάτων, εις την χειρουργικήν αντιμετώπισιν των επιμολυνθέντων τραυμάτων των αρθρώσεων, εις την θεραπευτικήν αντιμετώπισιν της οστεομυελίτιδος, εις την αιματογενή οστεομυελίτιδα, εις τη χειρουργικήν προσέγγισιν των παθήσεων της σπονδυλικής στήλης, εις την χειρουργικήν των όγκων του κεντρικού νευρικού συστήματος, εις την θεραπευτικήν αντιμετώπισιν των βλαβών των κρανιακών και των νωτιαίων νεύρων, εις την χειρουργικήν

αντιμετώπισιν των τραυμάτων εκ πυροβόλων όπλων, εις την αντιμετώπισιν των σηπτικών τραυμάτων.

Τα κείμενα του Αγίου διακρίνονται διά την ακρίβειαν του λόγου, την αρτιότητα της γλώσσης, την σαφή και αναλυτικήν περιγραφικήν των κλινικών περιπτώσεων, την σαφή και ιδιαίτερος εποπτικήν περιγραφικήν των εγχειρητικών μεθόδων, την συνοδευομένην υπό ιδιοχείρων σχηματικών παραστάσεων, υπό πλουσιωτάτων και ευστόχων σχολίων και υπό καταλλήλου βιβλιογραφικής εδραιώσεως. Εκ των επιστημονικών πονημάτων του Αγίου καταφαίνεται η υψηλή ευφυΐα του, ο πλούτος των γνώσεων του, η συνθετική, κριτική και δημιουργική σκέψις του και αι υψηλαί ηθικά και πνευματικά αξία, η ευωδία των οποίων είναι διάχυτος, εις όλα τα επιστημονικά χειρόγραφα του.

Το σύγγραμμα του Αγίου επί των πυογόνων λοιμώξεων, εκδοθέν το πρώτον το 1934, ετιμήθη αφ' ενός μεν διά του βραβείου Στάλιν το 1946, αφ' ετέρου δε εξεδόθη τρείς φορές, κατά την διάρκειαν της ζωής του Αγίου, της τρίτης εκδόσεως γενομένης το 1956, πέντε έτη προ της κοιμήσεως αυτού³⁹.

Εις εποχήν κατά την οποίαν η εφαρμογή αντιβίωσης ήτο ιδιαίτερος δυσχερής εις την Ρωσσίαν, η ορθή χειρουργική αντιμετώπισις των πυογόνων λοιμώξεων απετέλη την μόνην δυνατότητα επιβιώσεως των πασχόντων εκ πυωδών συλλογών, εστιακών φλεγμονών και επιμολυνθέντων και εμπυηθέντων τραυμάτων.

Η πολυτιμότης του εν λόγω συγγράμματος κατεδείχθη ιδίως κατά την διάρκειαν του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, όταν η εφαρμογή των εγχειρητικών μεθόδων, αι οποιαί τόσον αναλυτικώς και επακριβώς περιεγράφοντο εις αυτό, κατέστησαν εφικτήν την επιβίωσιν χιλιάδων τραυματιών, οι οποιοί καθημερινώς αντιμετωπίζοντο εις τα στρατιωτικά νοσοκομεία και τα ορεινά χειρουργεία, κατά τας στρατιωτικάς επιχειρήσεις και τας συνεχείς αιματηράς μάχας εναντίον των Γερμανών εισβολέων.

39. Εν μέσω των ιατρικών δημοσιεύσεων του Αγίου, ιδιαίτεραν βαρύτητα έχουν αι ακόλουθοι, αι οποιαί αναφέρονται ενταύθα κατά χρονολογικήν σειράν (α) "Ελεφαντίασις του προσώπου, συνεπεία νευρινωματοώσεως", δημοσιευθείσα εις το περιοδικόν Χειρουργική το 1908 (Невроматозный элѳанѳиаз лица, плексиформная неврома. Хирургия, 1908), (β) «Αι καταλληλότεροι μέθοδοι αναισθησίας εις την προσπάθειαν θεραπευτικής παρεμβάσεως εις την άσκησιν της ιατρικής εις αγροτικάς περιοχάς» Ιατρική Εφημερίς 1908 (О способах анестезии, наиболее удобных в земской практике. Врачебная газета, 1908), (γ) «Περίπτωσις παλινδρόμου περιεσφιγμένης βουβωνοκήλης» Χειρουργική 1908 (Случай ретроградного ущемления кишечной петли в паховой грыже. Хирургия, 1908), (δ) « Η τοπική

Σήμερα, εις εποχήν, κατά την οποίαν ανθεκτικά εις την αντιβίωσιν μικροβιακά στελέχη αναπτύσσονται υπό ηυξημένην συχνότητα εις τας χειρουργικάς μονάδας και τους νοσηλευτικούς χώρους, η αξία του συγγράμματος του Αγίου Λουκά επί της χειρουργικής

αντιμετώπισεως των πυογόνων λοιμώξεων ιδιαίτε- ρως ανεγνωρίσθη, ως απεδείχθη διά των πολλών συγχρόνων μεταφράσεων⁴⁰ αυτού εις ετέρας γλώσ- σας και διά της συχνής εφαρμογής των πρωτοπο- ριακών μεθόδων, τας οποίας εισήγαγεν και περιέ- γραψεν εκτενώς ο Άγιος.

εις τας χειρουργικάς επεμβάσεις του αυχένου, της γλώσσης και της άνω γνάθου» Πρακτικά της χειρουργικής εταιρείας της Μόσχας, 1909 (Регионарная анестезия при операциях шеи, языка и верхней челюсти. Труды Московского хирургического общества 1909), (ε) «Περιοχική αναισθησία», Πρακτικά της εται- ρείας ιατρικής φυσιολογίας του Ταμπώφ 1909, (Регионарная анестезия. Труды Тамбовского физиологического медицинского общества 1909),(ς) «Αιματογενές σάρκωμα των πλευρών» Χειρουργική 1910 (Кровяная саркома ребра. Хирургия, 1910), (ζ) «Επί της χειρουργικής αντιμετώπισεως των καταγμάτων της σπονδυλικής στήλης» Χειρουργική 1910 (Об оперативном лече- нии переломов позвоночника. "Хирургия 1910), (η) «Απολογισμός της χειρουργικής προσφοράς εις το Νοσοκομείον της επαρχίας Ρωμανώφ, κατά τα έτη 1909-1910», (Отчет о хирургической работе Романовской земской больницы за 1909-1910), (θ) «Επί της πρωτογενούς αυτοχθόνου οστεομυελίτι- δος της σπονδυλικής στήλης» Χειρουργική 1911 (О первом ост- ром остеомиелите позвоночника. Хирургия, 1911), (ι) «Αμφότερόπλευρος βλάβη του πνευμονογαστρικού νεύρου» Χειρουργική 1911 (Двустороннее повреждение блуждающего нерва. Хирургия, 1911), (ια) «Zweiter Fall von vorubergehender Erblindung nach Novocain Adrenalininjektion in Augenhohle», Zentralblatt fur Chirurgie 1911, (ιβ) «Απολογισμός της χειρουργι- κής προσφοράς εις το Νοσοκομείον της επαρχίας του Περεγιασλάβλ», 1911 (Отчет о хирургической работе Переяславльской земской больницы. 1911), (ιγ) «Litungsanasthesie des nervus ischiaticus», Zentralblatt fur Chirurgie 1912, (ιδ) «Απολογισμός της χειρουργικής προσφοράς εις το Νοσοκομείον της επαρχίας του Περεγιασλάβλ κατά τα έτη 1912-1913» (Отчет о хирургической работе Переяславльской земской больницы". 1912-1913 гг.), (ιε) «Τοπική αναισθησία εις το ισχιακόν και το μέσον νεύρον», Πρακτικά ΧΙΙου Συνεδρίου Ρώσων Χειρουργών, το 1912, (Регионарная анестезия седа- личного и срединного нервов. Труды XII съезда русских хирургов 1912 г.), (ις) «Απολογισμός της χειρουργικής προσφο- ράς εις το Νοσοκομείον της επαρχίας του Περεγιασλάβλ κατά το έτος 1914» (Отчет о хирургической работе Переяславльской земской больницы 1914), (ιζ) «Επί της χειρουργικής αντιμετώπι- σεως περιπτώσεων όγκων του εγκεφάλου» Πρακτικά Χειρουργικής εταιρείας του Κιέβου του έτους 1914 (К казуистике оперативного лечения опухолей мозга. Труды Киевского хирургического общества, 1914 г.), (ιη) «Τοπική αναισθησία εις την χειρουργικήν των κύστεων των χειρών». Ιατρική Εφημερίς 1915 (Регионарная анестезия кисти руки. Врачебная газета, 1915), (ιθ) Περιοχική αναισθησία, Διδακτορική διατριβή, η οποία επιμήθη διά του βραβείου Χάινιτσκ το 1915, (Регионарная ане- стезия. Докторская диссертация), (κ) «Θεραπευτική αντιμετώ-

πισης των αλλοιώσεων των πλευρικών χόνδρων. Χειρουργικός Αγγελιοφόρος» 1923 (Кариозные процессы в реберных хря- щах и их оперативное лечение. "Вестник хирургии" за 1923 г. (κα) "Über das Unterbinden der Gefae bei Extirpation der Milz", Zeitschrift fur Chirurgie 1923, (κβ) «Η χειρουργική αντιμετώπιση των εμπτημάτων των μεγάλων αρθρώσεων» Χειρουργικός Αγγελιοφόρος, 1924, (Αρтротомии при гнойных воспалениях больших суставов. "Вестник хирургии, 1924) (κγ) «Τοπογραφική ανατομική των βουβωνικών και των έξω λαγονίων λεμφαδένων και η τεχνική της εγχειρητικής εξαίρέσεως αυτών» Τουρκμενικών Περιοδικών Ιατρικής, Τόμος 1, τεύχος 2 (Топография паховых и наружных подвздошных лимфатиче- ских желез и техника оперативного удаления их. Туркмен. медицин. журнал т. I, № 2 (κδ) «Οι κίνδυνοι της μεθόδου του Μάμπουργκ», Τουρκμενικών Περιοδικών Ιατρικής, Τόμος 1, τεύχος 7. (Опасности способа Мамбурга". Туркмен. медицин. журнал т. I, № 7, (κε) Η αντιμετώπιση των πυοδών συλλογών διά των καταπλάσμάτων του Βάλνεφ, Χειρουργική 1957: 127-135, (Лечение гнойных воспалений катаплазмами Вальневой. Хирургия, 1957, № 8, с. 127-135, (κς) «Δοκίμια χειρουργικής των εμπτημάτων» Πρώτη έκδοσις 1934,, Δευτέρα έκδοσις 1943 (Очерки гнойной хирургии". I-е издание, 1934, 2-е издание, 1943), (κζ) « Η εμπειρία μας εις την θεραπευτικήν αντιμετώπισιν της οστεομυελίτιδος, συνεπεία τραυμάτων εκ πυροβόλων όπλων εις τα νοσοκομεία προκεχωρημένης γραμμής» 1943, (Наш опыт лечения огнестрельного остеомиелита в госпиталях глубокого тыла. 1943), (κη) "Όψιμοι εκτομαί των αρθρώσεων επί επιμο- λυνθέντων τραυμάτων εκ πυροβόλων όπλων», Μόσχα 1944 (Поздние резекции при инфицированных огнестрельных ранениях суставов. Москва, 1944), (κθ) « Επί της σήψεως των τραυμάτων» Πρακτικά στρατιωτικού νοσοκομείου του Βоронеζ 1945 (О раневом сепсисе. Сборник трудов Воронежского военного округа, 1945, (λ) «Επί της αιματογενούς οστεομυελίτι- δος» 1946-1947 (О гематогенном остеомиелите. 1946-1947), (λα) Επί της θεραπείας των χρονίων εμπτημάτων, προκληθέντων υπό πυροβόλων όπλων, 1947 (О лечении хронических эмпием плевры после огнестрельных ранений. 1947), (λβ) Επί της παθογένειας και της θεραπείας των τήλων, Σοβιετική Ιατρική 1953,1(Патогенез и терапия мозолей. Советская медицина 1953, № I, (λγ) Δοκίμια χειρουργικής των εμπτημάτων. Τρίτη έκδοσις 1956 (Очерки гнойной хирургии". 3-е издание, 1956).

40. Η Ελληνική μετάφρασις του πρώτου τόμου του εν λόγω συγ- γραμματος του Αγίου εξεδόθη και ετέθη εις κυκλοφορίαν προσφά- τως, ήτοι τον Νοέμβριον του 2011 υπό τον τίτλον «Δοκίμια για την χειρουργική των πυογόνων λοιμώξεων». Επιμέλεια Γρηγόριος Λακιώτης, Αρχιμ. Νεκτάριος Αντωνόπουλος. Εκδόσεις Ακρίτας.

Θεολογικόν συγγραφικόν έργον

Το θεολογικόν του έργον⁴¹, χαρακτηριζόμενον υπό βαθέος στοχασμού, περιλαμβάνει το μνημειώδες έργον αυτού επί του πνεύματος, της ψυχής και του σώματος "Дух, душа, тело" το οποίον ωλοκληρώσεν το 1947, εργασθείς επ' αυτού κατά την διετίαν 1945-1947, ενώ εκ παραλλήλου το γενικόν περίγραμμα αυτού και η ευρυτέρα συγκρότησις των σκέψεων και της ύλης ανάγονται εις την χρονικήν περίοδον 1923 – 1925. Εις το εν λόγω έργον αποκαλύπτεται το βάθος των θεολογικών γνώσεων, ο φιλοσοφικός στοχασμός, η αγάπη του διά την επιστήμην, ιδίως δε τας βιολογικάς επιστήμας, αι γνώσεις του επί της φυσικής και των θετικών επιστημών και η προσπάθεια του να στρέψη την σκέψιν του αναγνώστου εις την αξίαν της πνευματικής ζωής εις την ουσιώδη σημασίαν της πρυτανεύσεως του πνεύματος και της εναρμονήσεως αυτού μετά της ψυχής και του σώματος.

Εις την Ρωσσίαν μετά την ιδεολογικήν κρίσιν των αρχών του εικοστού αιώνα από το 1905 έως το 1917, την επιγενομένην εισροήν πληθώρας υλιστικών και ορθολογιστικών απόψεων εκ της δύσεως και την τελικήν προσπάθειαν επιβολής της ιδεολογίας του διαλεκτικού υλισμού από το 1917 και εντεύθεν, η οποία συνεδυάζετο μετά της συνεχούς επιδιώξεως αποδυναμώσεως της Εκκλησίας, ο άνθρωπος ησθάνθη ότι στερήται πνευματικού υποβάθρου και ότι εξέλειπον πλέον τα υπαρξιακά του ερείσματα.

Ο Άγιος Λουκάς υπέφερεν και επόνει βαθύτατα διά την ιδεολογικήν κρίσιν της πατρίδος του και διά την προσπάθειαν εκριζώσεως των πνευματικών αξιών υπό της κρατούσης πολιτικής καταστάσεως, Έζησεν ο ίδιος την προσπάθειαν της αλλοτριώσεως της συνειδήσεως και των ηθικών αρχών του σκεπτομένου ανθρώπου, διά μέσου των εμπειριών, τας οποίας είχεν εκ των ανακρίσεων, των φυλακίσεων, των εξοριών και των πολυμόρφων ονειδισμών, τους

πως, ήτοι τον Νοέμβριον του 2011 υπό τον τίτλον «Δοκίμια για την χειρουργική των πσιονόνων λοιμώξεων». Επιμέλεια Γρηγόριος Λακιώτης, Αρχιμ.Νεκτάριος Αντωνόπουλος. Εκδόσεις Ακρίτας.

41. Ωρισμένοι εκ των θεολογικών, πολιτικών και φιλοσοφικών δημοσιεύσεων του Αγίου είναι αι ακόλουθοι (α) "Το σκότος του φασισμού" (Кровавый мрак фашизма". "ЖМП" 1943, № 4, с. 24, 25.), (β) « Η δικαία δίκη του λαού» (Праведный суд народа". "ЖМП" 1944, № 2, с. 26-28), (γ) «Εις την μνήμην του παναγιωτάτου Πατριάρχου Σεργίου» (Память Святейшего Патриарха Сергия), ЖМП" 1944, № 8, с. 17, 18., (δ) «Ο Θεός βοηθεί τον σοβιετικόν λαόν εις τον αγώνα εναντίον των επιθετικών φασιστών» (Бог помогает народам СССР в войне против фашистских агрессоров.ЖМП 1944, № 4, с. 21, 22), (ε) «Λόγος κατά την λειτουργίαν της δευτέρας ημέρας του Πάσχα» (Слово на второй день Пасхи на литургии". "ЖПМ" 1945, № 6, 44-47), (ς) «Η επιτελεσθείσα ανταπόδοσις» (Возмездие совершилось". "ЖПМ" 1946, ? I, 28, 29), (ζ) Λόγος εις την Μεγάλην Παρασκευήν» (Слово в Великую Пятницу. "ЖМП" 1946, 5, 22, 23), (η) «Εις τον κόσμον εις τον οποίον μας εκάλεσεν ο Κύριος» (К миру призвал нас Господь, ЖМП 1947, I, 61-64), (θ) «Επί του πνεύματος, της ψυχής και του σώματος», 120 δακτυλογραφημένα σελίδες (Ο духе, душе и теле, (120 страниц машинописи), (ι) «Επί της αγάπης» ((120 страниц машинописи).О любви), (ια) «Επί του κακού και του πόνου» (Ο зле и страдании), (ιβ) «Να προστατεύσωμεν τον κόσμον της καλής θελήσεως» (Защитим мир служением добру,ЖМП 1950, 5, 32- 33), (ιβ) «Στοχασμοί επί της αληθείας και του ψεύδους» (Рассуждение о правде и лжи. ЖМП 1951, 5, 8-11), (ιγ) «Επί της προτάσεως του Ιωάννου του Βαπτιστού εις τους μαθητάς του, όταν ερώτησαν διά τον Κύριον Ιησούν Χριστόν, εάν αυτός είναι ο Μεσσίας» ("ЖМП" 1951, № 5, с.О посылке Иоанном Крестителем своих учеников к Господу Иисусу Христу с вопросом, Он ли Мессия), (ιδ) «Επί των πει-

πειρασμών του Κυρίου υπό του διαβόλου εις την έρημον» ((Запрещена и не печаталась).О искушении Господа диаволом в пустыни. ЖМП 1953, 2, 37-41), (ιε) «Επί του δόγματος της απολυτρώσεως» (О догмате искупления) (Το εν λόγω πόνημα εστάλη εις την Θεολογικήν Ακαδημίαν της Μόσχας), (ις) Δέκα τόμοι κηρυγμάτων, συνόλου 4.500 δακτυλογραφημένων σελίδων, τα οποία ο καθηγητής Α. Βετέλεφ εχαρακτήρισεν ως εξαιρετικόν φαινόμενον εις την νεωτέραν εκκλησίαν και ως θησαυρόν της θεολογικής γραμματολογίας, (ιζ) «Η ψυχολογία των Εβραίων εις την εποχήν του Κυρίου» (Психология евреев современников Господа Иисуса Христа), (ιζ) «Επί της αιδοσύς» (Позор), (ιη) «Σκέψεις επί της παραβολής του καλού σαμαριτικού», Χειρόγραφα εκ των κηρυγμάτων εις το Ταμπώφ και τρεις τόμοι δακτυλογραφημένων σελίδων εις την Συμφερόπολιν (Размышление о притче о милосердном самарянине), (ιη) «Λόγος επί του πάθους του Κυρίου», ZMP 1971, 4, 40-41), (ιθ) «Das Reich Gottes ist inwendig in euch». Std 1971, 7, 36-38., (κ) «Wort zur Verklarung des Herrn», Std 1971, 8, 43-44, (κα) «Ich bin der Weinstock», Predigt, Std 1971, 10, 23-2, (κβ) «Λόγος εις τον Εσερινόν του Πάσχα» ZMP 1977, 4, 27-28, (κγ) «Λόγος εις την δευτέραν ημέραν του Αγίου Πάσχα» ZMP 1984, 4, 29-31, (κδ) «Πνεύμα, ψυχή και σώμα». Εστία Ανατολικού Χριστιανισμού, Βρυξέλλαι 1978, 183 S, (κε) Αποσπάσματα εκ του έργου Πνεύμα, Ψυχή και Σώμα ebda 104-105, (κς) Κήρυγμα επί της θρησκείας εις τας Κομμουνιστικάς Χώρας 7 (1979) 2, 102-103 (κς) Slovo v den' Pjatidesjaticy, in: ZMP 1971, 6, 49-50, (κη) "Ne sudite, da ne sudimy budete", Predigt, in: ZMP 1982, 4, 40, (κθ) Memuary, in: Nadezda. Christianskoe ctenie, vyp. 3 (1979) 66-138, (λ) O vospitanii detej, in: Nadezda vyp. 6 (1980) 261-270.Slovo na Passii, in: ZMP 1971, 4, 40-41.Slovo v den' Pjatidesjaticy, in: ZMP 1971, 6, 49-50."Ne sudite, da ne sudimy budete", Predigt, in: ZMP 1982, 4, 40. Sermon, in: Religion in Communist Lands 7 (1979) 2, 102-10

οποίους επί σειράν ετών υπέστη. Εγνώριζεν, διά μέσου του συνεχούς μαρτυρίου του, την ακατάβλητον ισχύν του πνεύματος και την αξίαν της καρδιακής ζωής και προσεπάθη να διακηρύξη εμπράκτως και διά του λόγου, ότι ουδεμία δύναμις θα ηδύνατο να μεταβάλη τον άνθρωπον και να μετακινήση αυτόν εκ του αξιολογικού υποβάθρου του, όταν η καρδιά του πάλει σταθερώς και ακλονήτως διά την αγάπην και την δόξαν του Κυρίου.

Ουσιώδους και ανεκτιμήτου αξίας διά την εποχήν του και δι' όλας τας εποχάς είναι επίσης το πλήρες στοχασμού και αληθείας έργον του «Επιστήμη και Θρησκεία»⁴², εκπονηθέν και συνταχθέν εις ωραιότατην γλώσσαν, εκφράζουσαν κατά τρόπον σαφή, εύχυμον και συγκεκριμένον υψηλάς εννοίας, καταληπτάς ιδίως υπό διανουμένων, επιστημόνων και θεολόγων.

Ο Άγιος εγνώριζεν ήδη από τα έτη των φοιτητικών σπουδών του, την διαμάχην και σταθεράν διαφωνίαν, η οποία ανεπτύσσετο, εν εκτάσει, εις τον χώρον της διανοήσεως, ως προς τας υφισταμένας σχέσεις μεταξύ Θρησκείας και Επιστήμης.

Η διείσδυσις των απόψεων, ότι η Επιστήμη αναιρεί την Θρησκείαν ήτο εμφανής εις τους Ακαδημαϊκούς χώρους, οι οποίοι ετέλουν υπό την επίδρασιν της Δυτικής σκέψεως, αρκετά ήδη έτη προ της επικρατήσεως εις την χώραν των αρχών του διαλεκτικού υλισμού. Επί της σοβιετικής Ρωσίας, εκ παραλλήλου, η ιδιαιτέρα έμφασις, η οποία εδόθη εις την τεχνολογίαν, τας θετικές και τας βιολογικάς επιστήμας και τα εξ αυτών απορρέοντα επιστημονικά επιτεύγματα, εις όλας τας βαθμίδας της παιδείας,

έτεινον να δημιουργήσουν σταθεράν ατμόσφαιραν αναιρέσεως της θρησκείας, γεγονός το οποίον είχεν ως συνέπειαν την καθήλωσιν του ατόμου επί των υλικών παραμέτρων, και την πρόκλησιν εντόνου υπαρξιακού και μεταφυσικού κενού εις την Ρωσικήν κοινωνίαν.

Εντός αυτής της ατμοσφαιράς το έργον του Άγιου Λουκά έχει μοναδικήν αξίαν, ουχί μόνον διά την Ρωσίαν, αλλά δι' όλους του διανοουμένους, τους αναζητούντας την αλήθειαν και τους αγωγιζομένους να διαμορφώσουν διαυγείς και σταθεράς απόψεις επί της επιστημονικής σκέψεως και της πνευματικής ζωής, τους θέλοντας να λάβουν οι ίδιοι συνειδητήν θέσιν, εν μέσω της Θρησκείας και της Επιστήμης, μετέχοντες εις αμφοτέρας και εναρμονίζοντες αυτάς βιωματικώς.

Βαθύς γνώστης της Επιστήμης, ενδιατρίψας παραλλήλως προς την ιατρικήν, εις την φιλοσοφίαν, τα μαθηματικά και εις τας φυσικάς επιστήμας ο Άγιος Λουκάς διεκήρυττεν, ότι η επιστημονική γνώσις οδηγεί κατά τρόπον άμεσον εις την θρησκείαν, διότι αναφέρεται εις την σοφίαν του Θεού, η οποία αναγνωρίζεται κατά τρόπον διαυγή και σαφή υπό της επιστήμης. Διεκήρυττεν, ότι η η γνώσις οδηγεί εις τον Θεόν, η ημιμάθεια απομακρύνει από τον Θεόν. Η ημιμάθεια, η οποία είναι φαινόμενον της εποχής μας οδηγεί εις τας προκαταλήψεις προς την θρησκείαν. Η περιορισμένη φιλοσοφική γνώσις και η περιορισμένη επιστημολογική αντίληψις οδηγούν εις την αίσθησιν της αντιθέσεως μεταξύ της Επιστήμης και της Θρησκείας, την οποίαν καλλιεργεί ο επιστημονικός αθεϊσμός, χωρίς ερείσματα και αποδείξεις, οδηγών

42. Η σκέψις της συγγραφής του έργου «Επιστήμη και Θρησκεία» διεμορφώθη κατά τα έτη των σπουδών του Αγίου και ωρίμασεν κατά την είσοδον του, ως κληρικού, εις την Εκκλησίαν. Αι συνεχείς συζητήσεις εν μέσω των κύκλων των σπουδαστών επί της αξίας της Επιστήμης και της απαντήσεως όλων των ερωτημάτων διά της επιστήμης και μόνον δι' αυτής, τροφοδοτούμεναι υπό των εργασιών των Darwin, Haeckel, His, Mendeleev και την θεωρείαν της σχετικότητος του Einstein, άφησαν ολίγα μόνον περιθώρια διά την εναρμόνησιν της επιστήμης μετά της θρησκείας. Συγκεκριμένως ο Haeckel (1834-1919), του οποίου το έργον ήσκει ισχυράν επίδρασιν επί των νέων επιστημόνων εις την Ρωσίαν έγραφεν σχετικώς «...Όταν εξετάζομεν την σύγχρονον επιστήμην, όπως αυτή ανεπτύχθη υπό των Lamarck και Darwin βλέπομεν την αντίθεσιν ή μάλλον την πλήρη διαφωνίαν, η οποία υφίσταται μεταξύ της επιστήμης και της θρησκείας, εφ' όλων των

θεμάτων, των αναφερομένων εις τα βασικά προβλήματα της υπάρξεως και της γνώσεως. Ως εκ τούτου, έν φωτεινόν πνεύμα δεν δύναται να αποδεχθή συγχρόνως αμφοτέρας και κατά συνέπειαν πρέπει να επιλέξη μεταξύ της θρησκείας ή της επιστήμης». Ο Άγιος Λουκάς απεδέχετο πλήρως την αξίαν της επιστημονικής σκέψεως «Δεν είναι δυνατόν να περιορίσωμεν το ανθρώπινον πνεύμα από την έρευναν της φύσεως. Γνωρίζομεν, εν τούτοις, ότι η επιστήμη δύναται να προσεγγίση μικρόν μόνον μέρος της γνώσεως και της αληθείας, παρά τας μεγάλας δυνατότητας, τας οποίας αύτη σήμερον έχει και θα διαθέτη εις το μέλλον. Δεν δύναται αύτη να εισέλθη εις τας μεγάλας πνευματικάς αληθείας, εις τας οποίας μόνον η πίστις είναι δυνατόν να εισέλθη. Είναι αληθώς πτωχή η σκέψις του ανθρώπου ο οποίος αρκείται μόνον εις την επιστημονικήν γνώσιν.

τον άνθρωπον εις πλήρη αποπνευμάτωσιν και εις ολοσχερή κατακρήμνισιν του ηθικού και πνευματικού υποβάθρου του.

Εντός του χώρου της υποκειμενικής σκέψεως και του θεωρητικού λογισμού, άνευ της πίστεως, δεν υφίσταται η δυνατότης ορθής προσεγγίσεως εις την αλήθειαν της υπάρξεως του Θεού, της αιωνιότητος και της ελευθερίας της βουλήσεως.

Η θρησκεία, εκ παραλλήλου, πέραν της αληθούς γνώσεως οδηγεί εις τον αιώνιον Λογόν και εις τον κόσμον των αναλλοιώτων πνευματικών αξιών, υπό των οποίων φωτίζεται η επιστήμη και καθίσταται λαμπρότερα. Η θρησκεία εισέρχεται εις τον χώρον της αιωνιότητος, εις τον οποίον δεν δύναται να διειδύση η επιστήμη, διά των υφισταμένων μεθόδων της επιστημονικής ερεύνης. Η επιστήμη χωρίς την θρησκείαν ομοιάζει προς τον ουρανόν χωρίς τον ήλιον.

Επί πλέον του υλικού κόσμου, τον οποίον δύναται να ερευνηθή η επιστήμη, υφίσταται ο υπέροχος και ασύγκριτος εις κάλος πνευματικός κόσμος, τον οποίον προσεγγίζει ο άνθρωπος διά της καρδίας και της πίστεως εις τον Θεόν⁴³. Διά του φωτισμού, τον οποίον δίδει η χάρις του Αγίου Πνεύματος, η φωτίζουσα τον νουν και την καρδίαν εκείνων, εντός των οποίων ζει ο Χριστός, η επιστήμη καθίσταται ύμνος, δοξάζων τον Θεόν.

Εις το μοναδικόν τούτο έργον επί της Επιστήμης και της Θρησκείας ο επιστήμων και ο φιλόσοφος εναρμονίζονται πλήρως μετά του θεολόγου, του ανθρώπου της βαθείας πίστεως και της αγάπης εις τον Κύριον, του ανθρώπου της θυσίας, του μάρτυρος. Ο επιστήμων, ακολουθών την οδόν της πίστεως, οδηγείται εις την αλήθειαν και αποκτά τας εσωτερικάς δυνάμεις, τας οποίας μόνον η καρδιακή ζωή και ο φωτισμός του πνεύματος δύναται να προσφέρουν.

Ουδεμία επιστημονική μέθοδος εις τον χώρον των θετικών και βιολογικών επιστημών δύναται να προσεγγίση την αλήθειαν του πνευματικού κόσμου και να ερμηνεύση το μεγαλειώδες μυστήριον της αιωνιότητος και της εσωτερικής ανακαινίσεως του ανθρώπου. Συγχρόνως δε όσον μεγαλυτέρα είναι η πίστις και η καρδιακή ζωή του επιστήμονος, τόσον περισσότερον δύναται ούτος να διακρίνη την ωραιότητα της επιστήμης, την οποίαν υπηρετεί.

Το έργον «Επιστήμη και Θρησκεία», καρπός του στοχαστικού πνεύματος, της επιστημονικής γνώσεως, της βαθείας πίστεως, της Χριστοκεντρικής ζωής και της εμπειρίας του μαρτυρίου του Αρχιεπισκόπου Λουκά, απευθυνόμενον εις τον θετικόν επιστήμονα, τον θεολόγον, τον φιλόσοφον, τον ερευνητήν του εικοστού αιώνος δίδει πλήρη σαφή και ορθοτομούσαν απάντησιν εις τα συνεχή επίμονα ερωτήματα, τας δριμείας αμφισβητήσεις, τας πολυσχιδείς διαφωνίας και τας οξείας αντιθέσεις επί των σχέσεων της επιστήμης μετά της θρησκείας και συνδέει αμφοτέρας αυτάς εις κοινήν πορείαν προς την γνώσιν, την αλήθειαν, την αγάπην και την δόξαν του Θεού.

Ο Άγιος Λουκάς αποτελεί υπόδειγμα ακαδημαϊκού διδασκάλου, επιστήμονος, στοχαστού, συγγραφέως, ιατρού, αρχιερέως, ο οποίος διά μέσου του ανθρωπίνου πόνου, της αδιαλείπτου προσευχής και του μαρτυρίου, εκραταίωσεν εντός της καρδίας του την αλήθειαν, διά της διηνεκώς αυξανομένης αγάπης του Θεού, υπό το φως της οποίας αδιαλείπτως έζη, καταδεικνύων διά των έργων του την ανυπέρβλητον ωραιότητα της επιστημονικής σκέψεως και προσφοράς, όταν αύτη λαμπρύνεται υπό της πίστεως και της αγάπης.

43. Ο Άγιος έγραφεν συγκεκριμένως « Η επιστήμη μελετά τα φαινόμενα. Η φιλοσοφική περιέργεια του ανθρώπου, ο οποίος επιζητεί να διαπεράση το πέπλον, το οποίον μας διαχωρίζει εκ της αληθούς υποστάσεως του κόσμου, της φύσεως αυτού του, της ουσίας και της οντολογικής βάσεως αυτού οδηγεί εις την Αλήθειαν. Εις τον κόσμον του Ενός, ο οποίος λέγει: Εγώ ειμί η αλήθεια (Ιω. 14.16)... Πιστεύομεν μεθ' όλης της καρδίας ημών ότι υφίσταται ο πνευματικός κόσμος. Είμεθα βέβαιοι ότι πέραν του υλικού κόσμου υφίσταται εις ατελείητος και ασυγκρίτως ανώτερος πνευματικός κόσμος. Πιστεύομεν εις την ύπαρξιν πνευματικών υποστάσεων υψηλοτέρας

νόησεως από την νόησιν του ανθρώπου. Πιστεύομεν μεθ' όλης της καρδίας ημών, ότι υπεράνω του υλικού και πνευματικού κόσμου υπάρχει ο Μέγας και Παντοδύναμος Θεός...Φυλάξτε την πίστιν σας, ως τον ωραιότερον θησαυρόν της καρδίας σας, βαδίσετε την ευθείαν οδόν, χωρίς να αποσπάσθε δεξιά ή αριστερά. Μη ενοχλούμεθα από όσα ακούομεν εναντίον της θρησκείας και απολέσωμεν ότι ωραίον φέρομεν εντός υμών. Ας διατηρήσωμεν σταθερώς εντός της καρδίας ημών την πίστιν ημών, η οποία είναι η αιωνία αναμφισβήτητος αλήθεια».

Βιβλιογραφία

- Αρχιεπίσκοπος Λουκά (Βοϊνο-Яσенецκί) «Я πολυόβιλ страдание...» Αυτοβιογραφία, 1947.
- Αρχιεπίσκοπος Λουκά (Βοϊνο-Ясенецкί) «Я πολυόβιλ страдание». ...” Αυτοβιογραφία, Издательство сестричества во имя Святытеля Игнатия Ставропольского 2011.
- Αντωνόπουλου Νεκταρίου Αρχιμ: Αρχιεπίσκοπος Λουκάς. Έκδοσις δεκάτη ογδόη. Εκδόσεις Ακρίτας, Νέα Σμύρνη 2008.
- Αντωνόπουλου Νεκταρίου Αρχιμ.: «Ταχύς εις βοήθειαν». Εκδόσεις Ακρίτας, Νέα Σμύρνη 2011.
- Bazarnova Yekaterina: City Teacher, Nurse, Actress Gave War a Female Face. The St. Petersburg Times May 6, 2005 (Issue 1067).
- Варшавский С, Змойро И. Αρχιεπίσκοπος Λουκά Βοϊνο-Ясенецкί Доктор μεδίκινης, профессор χειρουργίης, лауреат. Журнал “Звезда Востока”, № 4, 1989 г. 18 (27).
- Βετλεβ Α. "Αρχιεπίσκοπος Λουκά". Некролог и фото. "ЖМП" 1961, № 8, с. 35-38.
- Владимирова Елизавета: Уроки Святытеля Луки. Архив статей журналу ФОМА №7(99), июль 2011
- Βόϊνο-Γιασένски (Αρχιεπίσκοπος Λουκάς) Δοκίμια για την Χειρουργική των πυογόνων λοιμώξεων Α΄ Τόμος Επιμ. Γρηγόριος Λακιώτης, Αρχ. Νεκτάριος Αντωνόπουλος. Εκδόσεις Ακρίτας, Νέα Σμύρνη 2011.
- Chekhov Anton, The Crooked Mirror and Other Stories, Zebra Book, 1995.
- Jansen Marc, Petrov Nikita, Stalin's Loyal Executioner: People's Commissar Nikolai Ezhov, 1895-1940 (Hoover Institution Press, 2002: p. 210.
- Kimmer E., Archiepiskop Luka Vojno-Jaseneckij. K 100-letiju so dnja rozdenija, in: ZMP 1977, 4, 55-63.
- Kolmogorov, Andrey. Foundations of the Theory of Probability (2nd ed.). New York: Chelsea. 1956.
- Kudrinskikh, A. Nikolai Yezhov: Bloody dwarf. Moscow, 2006.
- Кузионов Пётр Васильевич: Выдающийся хирург XX века архиепископ Лука, профессор В.Ф. Войно-Ясенецкий Газета Санкт-Петербургской государственной медицинской академии им. И.И. Мечникова № 86 17 июня 2005 г.
- Лисичкин В.А. Лука врач возлюбленный. Жизнеописание святытеля и хирурга Луки (Войно-Ясенецкого). Издательство Московской Патриархии 2009.
- Лисичкин В.А. Военный путь святытеля Луки Издательство Московской Патриархии 2011.
- Marushchak Vasily Archdeacon. The Blessed Surgeon: The Life of Saint Luke, Archbishop of Simferopol. 2nd Edition. Divine Ascent Press, 2008.
- Μιτροπολιτ Μανυιλ (Λεμεшеβский). Русские православные иерархи периода с 1893 по 1965 г. 4.1. Куйбышев, 1966. С. 206-211.
- Μухин К.Ю., Миронов М.Б., Пылаева О.А Святытель Лука Профессор Βοϊνο-Ясенецкί (27 апреля 1877 г. — 11 июня 1961 г.). Русский журнал детской неврологии 2008.
- Popovsky M., Archbishop Luka, Surgeon and Scholar, in: Religion in Communist Lands 7 (1979) 2, 97-102.
- Ποσσκο Βαλερία Святытель Лука (Βοϊνο-Ясенецкί) — Профессор, Врач, Αρχιεπίσκοπος Αρχив статей журналу ФОМА №7(99), июль 2011.
- Поспеловский Д.В. Русская православная церковь в XX веке. М., 1995. С. 197-198.
- Σεβτσένκο Γ. Πρωτοπтр.: Αспάζεται υμάς Λουκάς ο ιατρός ο αγαπητός. Επιμ. Αρχ. Νεκτάριος Αντωνόπουλος. Εκδόσεις Ακρίτας Νέα Σμύρνη 2011.